

The Library
of the
University of North Carolina

Endowed by The Dialectic
and
Philanthropic Societies

~~862.8~~

~~T 255~~

~~v. 26~~

PS 6217

.T44

WEEK
FIV.
out o

THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
AT CHAPEL HILL

ENDOWED BY THE
DIALECTIC AND PHILANTHROPIC
SOCIETIES

PQ6217
.T44
vol. 26
no. 1-22

425
AMICHATIS

*Amich José Amich
1907*

AMÀLIA

LA NOVEL·LA D'UNA CAMBRERA DE CAFÉ

TRAGI-COMÉDIA BARCELONINA DE LA
VIDA DE LA GENT DE VICI, DIVIDIDA EN
TRES ACTES I QUATRE QUADRES

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA
SALVADOR BONAVÍA, LIBRETER, TAPINERÍA, 15

1919

AMÁLIA

AMÀLIA

LA NOVEL·LA D'UNA CAMBRERA DE CAFÉ

TRAGI·COMÈDIA BARCELONINA DE LA
VIDA DE LA GENT DE VICI, DIVIDIDA
EN TRES ACTES I QUATRE QUADRES

ORIGINAL DE

AMICHATIS

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA
SALVADOR BONAVÍA, llibreter. Tapineria, 13

1919

Aquesta obra fou estrenada en el Teatre Nou, de Barcelona, el dia 19 d'Abril de 1919, baix el següent

REPARTIMENT:

<i>Amàlia</i>	Enriqueta Torres.
<i>Pascuala</i>	Dolors Pla.
<i>Encarna</i>	Teresa Vinyals.
<i>Merceneta</i>	Visitació López.
<i>La «Maïna»</i>	Pepeta Fontdevila.
<i>La «Milagros»</i>	Maria Pons.
<i>La «Marfileña»</i>	M. Zaldívar.
<i>La «Serenitat»</i>	Teresa Torres.
<i>Sideria</i>	Pepeta Rivas.
<i>La «Rosa»</i>	Blanca León.
<i>La «Estómagó Artificial»</i>	» »
<i>Tonini</i>	Josep Santpere.
<i>El Pensador</i>	Josep Alfonso
<i>Sisco</i>	Alfons Arteaga.
<i>Lluís</i>	Lluís Zanón.
<i>«Fernando»</i>	Ferran Capdevila.
<i>Senyor Freixas</i>	Josep Heras.
<i>«Pepito»</i>	Miquel Pons.
<i>«Cicatritz»</i>	Josep Guasch.
<i>Ambròs</i>	Alfons Oya.
<i>«Cartagenero»</i>	Joan Rovira.
<i>«Carlitos»</i>	Juli Roca.
<i>L'Abocador</i>	Juan Rovira.
<i>Un Guarda</i>	Josep Guasch.
<i>Un «chulo»</i>	Joan Rovira.
<i>Un home</i>	Alfons Oya.

Estudiants, concurrents de cafè, cambres de cafè, una parella de ball, etc.

Direcció: Josep Santpere.—La acció, a Barcelona en nostres dies.

Es propietat de l'autor. Ningú sense el seu permís podrà reimprimir-la ni traduir-la.

La Societat d'Autors Espanyols és l'encarregada d'administrar els drets de propietat intel·lectual.

ACTE PRIMER

Una família del carrer de Sant Pau

Lloc d'acció. Casa de dispeses de la senyora Pascuala. Som en el quarto ocupat per en Sisco, cunyat de la dita Pascuala. Porta al fons. Foro dreta un llit mig ocult per un paravant. Taula de menjador al centre de l'escena. Màquina de cosir, al prosceni dreta. Una porta a la dreta. A esquerra, una finestra, que s'obra al cel obert. Al costat una calaixera.

Quan comença l'acció, la SENYORA PASCUALA llegeix una novel·la a la vora de la finestra se sent un repicament de castanyoles, que se suposa prevé d'una «Academia de canto y baile» del pis del costat. Son les 8 del vespre. Penjant del sostre, al centre, una bombeta d'electricitat il·lumina l'escena.)

PASCUALA. (De sopte deixa el llibre i escolta el repicar de castanyoles, després canta seguint la música.) «Arenal de Sevilla, Arenal de Sevilla, Arenal de Sevilla, i olé! torre del lloro.» No puc fer-hi més; aquestes noies del costat, em tenen cor-presa. Quin pervenir que se'ls espera!

(Apareix TONINI mig vestit de pallaso. Es una atracció de cine, que riu a la casa; du un gat als braços.)

TONINI. Pero, senyora Pascuala, qué no podria fer el favor de demanar que callesin?

PASCUALA. No sé quin mal li fan!

TONINI. A n'a mi, no; però fan mal de cap a les meves bestioles: aquest vespre els hi vui fer la torre dels xiquets de Valls, i amb aquest soroll no estan per res, els pobres.

PASCUALA. No sigui tant exigent. Mentres les noies tinguin castanyoles a la mà no faran cap desgràcia. Pitjor és quan els hi dona per tenir-hi altres coses.

TONINI. Ja, ja: però...

PASCUALA. Endemés, és alegre. No hi ha res

tant bo al mon com aquest carrer de Sant Pau. Jo, ho confeso, si em tingués de mudar de barri, em moriria. On s'ha vist una cosa més preciosa? De la Rambla a la «Brecha», un cafè de «lujo» a cada porta; barberies plenes de llums; miralls i dependents vestits de primera comunió; un bar a cada pas; a cada escala hi viu una triple o una cupletista de fama; si una te una necessitat, no ha de sortir al carrer; a cada principal està d'allò més ben posada una casa de compra i venda; demani... objectes de goma, «churros», tres cines... Si fins tenim casa de bany!

TONINI. I Acadèmies de ball.

PASCUALA. Doncs de què tindrien de ser, de caballeria?

TONINI. No, però si dura la meva contracta al «Palais Modern» em mudaré de casa de dispeses.

PASCUALA. Tant bé com ho te ara! Es vesteix de pallasso, es posa un abric a sobre, i al carrer. Però, què te de dí res de casa meva?

TONINI. Res, pero...

PASCUALA. Veiam, Tonini, veiam, en quina casa de dispeses li deixarien fer lo que fa aquí? Tenir deu gossos, cinc gats i un mico amaestrat? i no cobrar-li més que a ral per bestia?

TONINI. Es cert, si...

PASCUALA. Si jo ja me'ls miro com de la família a la seva «menagerie». I tot perquè vostè és molt simpàtic. No ho dic per dir-ho, no: ens és simpàtic, a mi i a tots els hostes; be és veu prou que ha corregut món, vostè.

TONINI. I ja començo a estar-ne cansat. I aquesta també, oi, Zoraida? Vés, vés amb els germans a repartir-te la fam i les espines. *(Deixa anar el gat fora d'escena.)*

PASCUALA. Que està cançat de corre món? Si jo em quedo boca badada cada vespre que als postres vostè diu: Al «Circob» de París vaig fer els salts davant del Rei de Turquia...

TONINI. El Zar!

PASCUALA. Es igual. Aquell que va donar-li tantes medalles!

TONINI. El mateix.

PASCUALA. Ja en te de medalles, vostè!

TONINI. Tantes com anys i òssos trencats. Cada òs trencat, m'ha valgut una medalla.

PASCUALA. Tants anys, diu? Si no més en fa cara de trenta.

TONINI. Trenta, els vaig fer al Cairo; si ja no puc fer el salt mortal!

PASCUALA. Es que deu tenir por de matar-se.

TONINI. De matar-me, no; però sí de quedar-me inútil.

PASCUALA. Reina Santíssima!

TONINI. Vostè no sap lo que és haver estat el rei de la pista, i quedar-se inútil. Pels artistes no més ens queda el recurs del carrer: demanar caritat.

PASCUALA. Sí, sí; lo mateix que aquell torero sense cames que's posa a la plaça de toros demanant caritat; diuen que és el Guerrita...

TONINI. Inútil... vell... o veure'm tan sol com el senyor Sisco...

PASCUALA. El *traquitos*?

TONINI. Sí, el seu cunyat.

PASCUALA. Quin poca vergonya!

TONINI. Vol dir? Jo crec que és un desgraciat.

PASCUALA. Desgraciat? Desgraciats son els esguerrats, i ell, desgraciadament, encara no se li ha trencat res.

TONINI. Pero...

PASCUALA. Calli, que quan hi penso... No sé què li deuria trobar la meva germana. Jo crec que'l va enamorar l'uniforme. Allavors, era un sargent com una casa. Pero després va venir el «retiro», i amb el «retiro» el vici. Primer va ser l'aiguardent; després la mistel·la; després la manzanilla. I quan li va dar per las cartes! Sort de que fa de papallona.

TONINI. De burinot hauria de fer!

PASCUALA. Sort te de la filla.

TONINI. La Amàlia. Quina infelixa!

PASCUALA. I es clar, ella vinga fer de modista treballant nit i dia...

TONINI. Encara ve a veure-la, el seu xicot?

PASCUALA. Fins que jo m'empipi. Es una tova d'enamorar-se de un betes i fils.

TONINI. I el seu *hermanito*?

PASCUALA. Fa tres dies que dorm.

TONINI. Quin home!

PASCUALA. Aquest farà carrera. Las té així a les dones del barri.

TONINI. Pobre Amàlia; si no's casa, es perdrà.

PASCUALA. I per què es te de casar? Per a trobar a un home com el seu pare o com el seu promès?

TONINI. No tots els homes son iguals.

PASCUALA. Es cert; altres son com vostè.

TONINI. Què vol dir?

PASCUALA. Que altres son massa bons. Es per això que li va fugir la dona.

TONINI. No; la dona em va fugir perquè jo ja no feia el salt mortal.

PASCUALA. Què diu ara?

TONINI. Lo que sent. Estava boja per mí. Jo era el rei de la pista. Els meus gats i gosos eren populars en tot el món. Hi havia que vèurem els dies de fira a la porta de la barraca: «Passin, entrin... endavant, messiers, nens, bisbes i militars!... Veuran al gran Tonini i a la seva muller! En Tonini sempre salta; és una pilota; salta sempre que li pega la seva dona! Endavant! tot per un ral!» Pero un dia, crec que va ser per el reuma, no vaig saltar. Ja hi vàrem ésser. Vinga a dir: Si no saltes és que tens mandra. Que si volia viure a la seva esquena... Fins que vàrem contratar un camàlic: «L'Hércules de Tarragona.» Va fugir amb ell. Un vespre, jo, vestit de pallasso, vaig dir-li al públic: «Respetable públic; aquest vespre ningú pegarà al pobre Tonini. L'Hércules se'n ha endut la seva dona a coll-i-bè... e ignoramos su paradero.» Tots varen riure! Era la tragèdia del pallasso!

Entra el SISCO pel fons

SISCO. «Buenas»! Ola, Tonini!

PASCUALA. Qué ja has plegat?

SISCO. Què vols dir si he plegat?

PASCUALA. Sí, home, sí! Es veu que'l quento del set i mig, al Bar de l'Exprés, no dóna prou.

SISCO. Massa que dóna! Mira. (*Es treu dos duros.*)

PASCUALA. Eh? Còm ho has fet? Per ser papallona donen dos duros?

TONI. Ni la *mariposa volante fantástica y luminosa* que teniem al círcol!

SISCO. Papallona, papallona! Es que jo soc una papallona que sap nedar sense mullar-se les ales! He posat al riu, ja t'ho diré.

PASCUALA. Sisco, un dia vindràs a casa amb una gabinetada a la cara.

SISCO. Ja no n'hi han de valents; tots ho son de hoquilla: «que si la miro, que si la pinto, que si te la despinto»... Tots son molt barbís, però a l'arribar el moment de la veritat, mut i de cara a la porta, que pot fer-se foc.

PASCUALA. Qué vols sopar?

SISCO. Avui vaig de *trueno*!

TONINI. Una tormenta en perspectiva?

SISCO. Ca! Dues noies de la Lluisa que volen veure la matinada a can Tunis; res; una costellada sicalíptica. La Lluisa, que és una bona dona, vol premiar an aquestes xicotetes perquè elles soles han fet tota la escuadra anglesa. Jo seré de la partida.

PASCUALA. No tens vergonya!

SISCO. No diu lo mateix la Lluisa!

PASCUALA. Però, qué no hi penses amb la teva

filla? Qué no tens por de que un mal exemple...

SISCO. Pascuala, an aquest mon lo que es te de perdre, es perd.

PASCUALA. Però...

SISCO. I ara que hi penso; encara no ha vingut l'Amàlia?

PASCUALA. Deu vetllar.

SISCO. Vetllar? Ja sé quin ciri crema en aquesta mena de vetlla! El dia que la trobi, l'agafo per una orella i...

PASCUALA. Què vols dir?

SISCO. Que ja n'estic tip, que'm cau la cara de vergonya, que tots els amics em prenen el pel: «Apa, Sisco, que tu sí que tindràs la vellesa assegurada! La teva noia és una renda... Es veu que treballa fora del barri!» Si fins la Luisa em va avisar:—Sisco—em va dir—consulta a la noia: si vol anar per bon camí, ~~com~~ i endavant, però si vol perdre's, que's perdi, que una noia mig perduda és com un pis per llogar, no renda: creu-me, fins les noies de casa l'han vista al cine!—

PASCUALA. Què no es pot divertir la noia?

SISCO. Que's compri un lloro!

PASCUALA. Ni vui escoltar-te!

SISCO. A la cuina, a fer feina!

PASCUALA. Ah! si vols fer resopó, compra *alao* a la Castellana, que ja estic tipa de que'm vuidis el rebost cada vespre!

SISCO. Ni que no pagués!

PASCUALA. Sí, de *boquilla*! Pensa que fa un mes que... *de verano*! I que les subsistències estan altes, però a tu te les posaré a vista de *pájaro*!

SISCO. Doncs calla el bec! i que el dissabte la noia et dongui la setmanada. (*En Tonini està lleaint, asseaut, a l'altra part de l'escena.*) Què hi fa tan sèrio, Tonini? Qué pensa un xisto?

TONINI. No; els xistos no's tenen de pensar.

SISCO. Eh?

TONINI. Son els mateixos de sempre!

SISCO. Vol dir?

TONINI. En el món no n'hi han de xistos nous: tots son vells. Tots els xistos els ha dit un altre!

SISCO. Caram!

TONINI. Un pallaso no és més que una bola de xistos, que va rodant, rodant de ciutat en ciutat, fins que's desgasta.

SISCO. Està tràgic, avui!... Vol fer un trago?

TONINI. No.

SISCO. (*Beu xi d'una ampolla que hi ha al damunt de la taula.*) I la noia sense arribar!... La perduda!

TONINI. Vol que li digui una cosa, senyor Sisco?

SISCO. Veiam. Deu ser una de bona; un xisto nou; vinga!

TONINI. Doncs li tinc de dir que vostè em fa fàstic.

SISCO. Te gràcia... te gràcia... si no fos pallasso!

TONINI. Es la nostra especialitat, fem gràcia al dir les veritats: ahir mateix, aquí al Palais, on treballa, vaig dir a uns del primer pis:—*Ojo*, que per allà dalt prenen els relloges.—Van riure, i els hi havia dit lladres.

SISCO. Potser era veritat; però ara jo li juro per la meva honorabilitat...

TONINI. Per què te de parlar malament de la seva filla? Vostè sab que és bona, decent, que no fa cap mal... Vostè no més te por d'una cosa.

SISCO. De que's perdi.

TONINI. No; de que's casi.

SISCO. Eh?

TONINI. Perquè si es casa, vostè, bona nit i bona hora! els dissabtes ja deixa de veure la setmanada.

(*Entra la MERCEDES, noia de dotze anys: du un paquet de roba. Es el tipò de la aprenentada de modista.*)

MERCEDES. Bona nit!

SISCO. (*A Tonini.*) Ja ho veu com estem a Barcelona: després diuen si un home fa bestieses! les menors entren fins a la alcoba.

MERCEDES: Bona nit!

SISCO. Endavant la reina! això es pa de pesic! Vaja, Tonini, què li faria vostè an aquesta?

TONINI. Jo? Miri, me'n vaig amb el mico.

SISCO. Eh?

TONINI. Sí, perquè al menys el meu mico treballa, i ja és hora de la feina. (*Se'n va.*)

MERCEDES. No és en Tonini aquest?

Jo. El mateix.

MERCEDES. Qué és simpàtic!

SISCO. Qué t'agraden els pallassos?

MERCEDES. Veurà, com que tenen gràcia!

SISCO. Doncs jo també en soc de pallasso.

MERCEDES. Ca!

SISCO. Qué no en faig la cara? Es que no vaig pintat. Jo em pinto al teatre.

MERCEDES. Ja es pot pintar tot lo que vulgui, que sempre farà cara de lo que és...

SISCO. I què soc jo? Digas, bufona!

MERCEDES. Les mans quietes: faci el favor!

SISCO. Quin gènit! Si ner fer-te així ja t'estarrufes, què faries si volgués fer-te així...

(*Vol abraçar-la.*)

MERCEDES. Fugi! Que'm fa arrugar el paquet.

SISCO. El paquet rai. Deixa'l anar.

MERCEDES. Oh! El tinc d'entregar a una modista que es diu Amàlia.

SISCO. Ja li donaré jo.

MERCEDES. Oh! és un trajo que corre molta pressa. Es per una senyora que's diu Borrell i te d'anar al Liceu demà. Aquí estan les ordres i les mides. Te de veillar aquest vespre, la pobra Amàlia!

SISCO. Està bé.

MERCEDES. Però...

SISCO. Ja me'n encarrego. (*Li pren el paquet i el posa damunt de la màquina.*)

MERCEDES. Es que...

SISCO. Escolta, menuda; de què fas tu?

MERCEDES. Què'm vol fer la cèdula? No'n porto encara!

SISCO. Veiam, com et dius tu?

MERCEDES. Jo? Com em criden. Unes vegades, menor: altres, pocasolta; altres...

SISCO. Però, de què fas?

MERCEDES. Qué no ho veu? Els recados del taller da la *madam*. Soc l'aprenenta.

SISCO. I guanyes molt?

MERCEDES. (*Rient.*) Ja! ja! Em fa gràcia vostè.

SISCO. Què vols dir?

MERCEDES. Que ara per ara, no més guanyo disgustos.

SISCO. Així no deus tenir res...

MERCEDES. Eh?...

SISCO. Que si tu tens un capritxo: que si veus a un *escaparata* una cosa que t'agrada, tu...

MERCEDES. Me la tinc de mirar: ara mateix, venint cap aquí, he vist uns *cupidos* d'allò més bonics i unes arrecades de pedres falses que semblaven de debò...

SISCO. I és molt car tot això?

MERCEDES. Ja ho crec. Mai de la vida les podré comprar. Ni arrecades, ni *cupidos*. I diuen que el *cupido* dona sort! Sempre seré una desgraciada!

SISCO. Escolta, escolta. No tinguis por. I si un home et comprés el *cupido* i les arrecades, tu, què?...

MERCEDES. Ca! Si valen tant! (*Anant-se apartant, perquè ell se li acostà.*)

SISCO. Quant?

MERCEDES. El *cupido*, deu rals, i les arrecades, set pessetes.

SISCO. Dones, te: vui que tinguis sort: et dono dos duros. (*Ensenyant-los.*)

MERCEDES. No... no... (*Fa la desmenjada, però els pren.*)

SISCO. Sí, dona, sí. No'm ve d'aquí avui.

MERCEDES. Qué ha tret la rifa?

SISCO. (*Tu sí que la treuràs la rifa.*) Té, i no diguis res a ningú.

MERCEDES. Però, què diré a casa? La mamà

- no ho voldrà creure que m'han donat això sense fer cap cosa dolenta!
- SISCO. Tonta! Dius que t'ho ha donat una senyoreta; una clienta que't protegeix.
- MERCEDES. No sé, em fa vergonya...
- SISCO. Però si no et veu ningú ara!
- MERCEDES. Doncs, gràcies. Ja se'n recordarà de donar això a l'Amàlia?
- SISCO. No passis ànsia.
- MERCEDES. Doncs, passihobé. (*Mig mutis.*)
- SISCO. Però, a on vas tan depressa?
- MERCEDES. Es que és tard, i la mamá...
- SISCO. Però, abans d'anar-te'n, has de fer una cosa.
- MERCEDES. Què?
- SISCO. Donar-me les gràcies!
- MERCEDES. Ja els hi he dat!
- SISCO. Es que a un home se li donen le gràcies d'altra manera!
- MERCEDES. Està de broma, vostè.
- SISCO. De broma? Amb un home d'anys com jo, ja no hi ha perill de res... i les gràcies es donen amb un petó...
- MERCEDES. Eh?... (*Apartant-se.*)
- SISCO. Sí; així... així... (*Petonejant-la grollement.*)
- MERCEDES. Deixi'm, deixi'm, que crido... que crido! (*Es senten altra volta les castanyoles. Moment de lluita. Pel fons entra Pascuala amb una olla, plates, etc.*)
- PASCUALA. Aquí està el sopar... Què és això?
- MERCEDES. Deixi'm, deixi'm!... (*S'escorra.*)
- SISCO. Altra vegada, demanes permís per a entrar al meu quarto. (*A Pascuala.*)
- PASCUALA. Què és això? Encara és aquí aquesta menuda?
- MERCEDES. (*Plorant.*) Servidora és honrada... Es aquest senyor... que... ai, la mare! ai, el pare!... (*Plorant.*)
- SISCO. No la creguis.
- MERCEDES. I tingui els dos duros, no els hi vui.
- PASCUALA. (*Prenent els duros.*) Quin poca vergonya! Però, què volies tu?
- MERCEDES. Que jo venia a dur aquesta roba a l'Amàlia, que te de vetllar aquest vespre, que és per una senyora del Liceu; ai, la mare! i aquest senyor volia...
- SISCO. Mentida!
- PASCUALA. Voldràs dir que ella et volia seduir... Verge santa! Vina, filla meva, vina; i tu, seductor rifenyó, me la pagaràs. Ho diré tot a l'Amàlia i que't talli els comestibles.
- SISCO. Pascuala!
- PASCUALA. Mal home!
- MERCEDES. Ai, la mare! Ai, la mare! (*Fan mutis la noia i la Pascuala.*)
- SISCO. Planxa, planxa; sort que jo me la pas-

so a tragos la vida. (*Beu.*) Anem a descarregar a casa de la Lluïsa:

(*Per la lateral apareix en PAPITU; ve en mànigues de camisa*)

PEPITO. Molt bé, papaito!

SISCO. Tu?

PEPITO. Jo mateix. No t'estàs de res.

SISCO. Què vols dir?

PEPITO. Que veig que prosperes... i a casa!

SISCO. Mira, noi; no em vinguis amb quèntos, que diré la veritat, de perquè vas anar aquella temporada a la *torre*.

PEPITO. Què vol dir?

SISCO. Que no va ser per les eleccions; tot se sab; que allò de que't van tancar perquè vas disparar dos tirs a l'urna electoral, es una teoria i res més que una teoria.

PEPITO. Pare...

SISCO. Que vas vendre dos menors a la francesa del sis.

PEPITO. Eh?

SISCO. Sí, home, sí!

PEPITO. I què? Tothom fa el que pot, qui no s'espavila, te pena de la vida. Endemés, què és cap deshonra ser comerciant? Cadascú vèn el que pot!

SISCO. Està clar. I com que tu no tens establiment de teles, o de joïes, vens el que passa pel carrer.

PEPITO. Què vol dir?

SISCO. Que tu ets d'aquells que dius: les noies que hi han a Espanya, son dels espanyols.

PEPITO. Però jo si faig *algo*, ho faig d'amagat.

SISCO. Ara t'aixeques?

PEPITO. Ara. (*Pausa.*) I quin dia som avui?

SISCO. Dijous.

PEPITO. Dijous? Malehit sia!... (*Enfadant-se.*)

SISCO. Què t'agafa?

PEPITO. Que dimecres tenia una cita amb la *Lucerito del Alba*.

SISCO. Doncs, de quan ensà estaves al llit?

PEPITO. Des de dimarts... això és... dimarts: dilluns vaig emparmar-la amb la del diumenge.

SISCO. Com et cuides!

PEPITO. Sort de les persones. Jo no faig com vostè que s'arrecona tot el dia a càl Aragonès.

SISCO. Ja; tu ets de la aristocràcia. Vas cap el *Lion* i l'*Excelsior*.

PEPITO. Perquè allà s'hi coneix gent d'upa! Fins aquells disparos que vaig fer al Saló Blau de la Rambla, em van valer l'amistat del Romerito.

SISCO. Quin Romerito?

PEPITO. Ningú! Un que sopa cada vespre amb el chefe de policia; quin home més castís!

Te una manera de pegar a les dones! Amb ell he estat aquests dies.

SISCO. I ja has dormit prou? Veiam si cauràs malalt.

PEPITO. Mentres m'espero la Lucerito rai!
(*Pausa.*) A on és la pinta? (*Cercant-la.*)

SISCO. No ho sé. Jo no'm faig la clenxa.

PEPITO. Aquesta ximple de l'Amàlia tot ho enreda! Tenir una germana per això! Com que sempre està amb el seu betes i fills! Tenir una noia a casa i deixar-la que s'enredi amb un dependent! No te caràcter vostè!

SISCO. Lo que tinc és massa paciència, i s'acaba, i no vui ecoltar-te més!

PEPITO. *Carai, carai!*

SISCO. I que me'n vaig!

PEPITO. Vagi a la feina, vagi.

SISCO. *Adiós, Marquès de Comillas...* (*En Pepito comença a xiular un cuplet. El Sisco fa mitja mutis i torna.*) Ah, quan vingui la noia, li dius que vetlli, que te de fer un trajo per demà per una senyora que vol anar al Liceu. En aquest paquet estan les mides. (*Fa mutis. En Pepito segueix xiulant, després mira el paquet: el desfà.*)

PEPITO. No passi ànsia! I tot això és seda per un trajo sol? Vaja, això de la seda està molt mal repartida! (*Torna a fer el paquet.*) Sempre en donaran dos duros. (*Posa al paquet damunt de la calaixera.*)

(*Entra l'AMÀLIA. Du un paquet a la mà*)

AMÀLIA. Ola!

PEPITO. Tu?

AMÀLIA. Si, jo. Ja t'has llevat?

PEPITO. Mira, noia; jo em llevo a l'hora que'm ve bé, i prou.

AMÀLIA. A l'hora i el dia. (*Pausa.*) I el pare?
(*En Pepito ja ha tret la pinta i es fa la clenxa davant d'un mirall petit posat assobre de la taula.*)

PEPITO. Amb els amics.

AMÀLIA. Que ja has sopat?

PEPITO. Per qui em prens? Que't creus que jo soc capaç de menjar lo que'm dona la tia Pascuala? Quina tia! Jo no menjo ranxo!

AMÀLIA. Es clar: com que treballes tant, no més pots menjar rostit. Es molt delicat l'herreu de casa!

PEPITO. La Bertini! Mireu-la! Si no fos perquè ets una dona...

AMÀLIA. Què?

PEPITO. I perquè t'estimo... (*S'està pentinant.*) Escolta: què no tens colls planxats?

AMÀLIA. A la calaixera n'hi han dos.

PEPITO. Està bé. (*Obra un calaix de la calaixera i tren dos colls.*) Això està planxat? Què't penses que vui fer el ridícul?

AMALIA. Paga una planxadora, i estaràs més ben servit!

PEPITO. Si no fos perquè... (*Fa mutis cap al seu quarto xiulant lo mateix de sempre. L'Amàlia va a la taula. Vol servir-se sopar, però ho deixa. Va cap a la màquina de cosir. Deixa el paquet que ella ha dut. Es disposa a cosir. Torna a sortir Pepito amb coll i americana.*) Escolta. (*Festejant-la.*)

AMALIA. Què?

PEPITO. No t'enfadis; què no tens tres duros?

AMALIA. Ni un cèntim tinc.

PEPITO. Doncs, què fas dels diners? Qué li pagues el tabac an ell? (*Enfadat.*)

AMALIA. Calla; no tinc res.

PEPITO. Mira que no tenir quinze pessetes! Pensa que te les tornaré demà mateix! Però aquest vespre tinc d'anar amb una artista, i ja se sab, teatre, resopó, lleteta...

AMALIA. Que pagui ella!

PEPITO. Què'm pagui el gasto una dona?

AMALIA. I jo, que no soc dona? No fóra la primera vegada!

PEPITO. Es que és una noia que vui contractar per al *Sevilla*. Ja saps que soc *agente artístico*, ara.

AMALIA. No tinc res, no m'amohinis.

PEPITO. (*Xiula.*) Escolta; quina hora tens?

AMALIA. No ho sé. El rellotge de pulsera el tinc a la capsalera del llit.

PEPITO. (*Va cap al llit, pren el rellotge.*) Les nou! (*Mira el rellotge, se'l queda; amb els dits marca tres. Mira el paquet, marca dos.*) Tres i dos, cinc. Ja'n tindrè prou! *Alante!*

AMALIA. (*Girant-se.*) A on vas amb aquest paquet?

PEPITO. Es un trajo per un amic...

AMALIA. Ara fas obra de misericòrdia?

PEPITO. Faig lo que'm dóna la gana!

AMALIA. (*Veient que no hi és el rellotge al seu lloc.*) I el rellotge?

PEPITO. Espatllat; no camina.

AMALIA. Deixa'l estar.

PEPITO. El duré a cal rellotger; te de corre; apa, *buenas!*

AMALIA. Lladre!

PEPITO. Si ets ximple que't tanquin!

AMALIA. Lladre! (*Volent-lo perseguir.*)

(*Entra la ENCARNA i topa amb en LLUIS.*)

ENCARNA. Que no te ulls a la cara?

PEPITO. Lo que tinc és pressa. Apa, reina! Consoli a la dama de les camèlies, que avui vol plorar! (*Fa mutis.*)

AMALIA. No el deixis anar!

ENCARNA. Si és un ximple. Ja deu haver pres terra al Paralel-lo.

AMALIA. Quin poca vergonya!

- ENCARNA. I ara te'n adones? Jo no volia dir-te res, perquè es el teu germà, però te una fama! Què t'ha fet?
- AMALIA. Lo de sempre; un dia em pren una cosa, altre dia una altre...
- ENCARNA. Què t'ha pres avui?
- AMALIA. El rellotge.
- ENCARNA. Deu voler anar a l'hora! Encara no has sopat?
- AMALIA. No.
- ENCARNA. I jo que volia anar al cine!
- AMALIA. Tinc feina.
- ENCARNA. Deixa-la estar la feina. Anem al cine! Anem!...
- AMALIA. No.
- ENCARNA. Doncs, sopa!
- AMALIA. No tinc gana.
- ENCARNA. Malament! Tot ho fas al revés, tu!
- AMALIA. Es que estic disgustada, cansada.
- ENCARNA. Apa a sopar. Fes com jo. Si a l'anar a casa hi han cops hi renyines, jo sempre me'n vaig a plorar a la cuina, i em menjo el sopar de tots. A les penes carn d'olla.
- AMALIA. Sempre de broma tu!
- ENCARNA. Es que tu te les prens massa en serió les novel·les. Per cert que avui et porto aquesta: «Amor de réprobo o el corazón de la hija del verdugo». Apa riu, dona. Si tan mateix hem de morir tots. El meu lema és aquest. En tots els negocis de la vida, hi ha un que's diverteix: l'amo, i un que pateix: el que treballa. Jo procuro arribar a ser amo.
- AMALIA. Nosaltres mai! Sempre a la feina!
- ENCARNA. Prou treballar, i té. (*Es treu un cigarrret.*)
- AMALIA. Què?
- ENCARNA. Té, dona: un *cigarrillo*, com els de les dones del gran mon.
- AMALIA. Però...
- ENCARNA. Ja que no podem fer la seva vida, fumem el que elles fumen.
- AMALIA. Jo tusiria.
- ENCARNA. Va per mi. (*Encen i fuma.*) El teu treballar, és molt honorat, però poc pràctic. Fixa't amb la mestressa de la nostra casa de modes. Ja saps com el va montar el seu taller?
- AMALIA. Fent de modista?
- ENCARNA. Si no sap ni clavar una agulla!
- AMALIA. Li devien dur els reis.
- ENCARNA. Els reis? Ja t'ho diré: va entabanar al fill d'uns senyors del Passeig de Gràcia. De la broma va sortir-ne un menut, i perquè callés, la van fer *madam* i li van posar una botiga de modes a la Rambla. El nano, a l'hospici; el pare es va casar amb una de sa alcúrnia, i ella, repapada com una reina!

AMALIA. Va estar de sort!

ENCARNA. I va ser llesta! El cas és aprofitar el moment de que un home de calé caigui a la ratera. Lo demás son cabòries. Es te de fer l'ull viu...

AMALIA. Jo, no!

ENCARNA. És clar; tu tens xicot formal, i els altres et fan fàstic.

AMALIA. És cert. Quan una va pel carrer la miren com volent-la despullar. Si et venen al costat és per dir-te una paraula bruta. Més d'una vegada he plorat al carrer.

ENCARNA. Doncs, jo no! Jo els contesto. Que'm diuen: «Amb vostè faria malbé una dotzena de somiers, reina». Jo responc:—Ah! Ho deu fer amb destrat, vostè.—O bé: «Ja ho sap la seva mama que s'afaita?» I si fa cara de calés, me l'escolto, i si una es te de perdre, es te de perdre bé. No hi ha res tan perjudicial per la salut com enredar-se amb un suat. A la fi totes hem de fer el mateix camí.

AMALIA. Què vols dir?

ENCARNA. Quan penso que tu tens vint anys i no has anat a cap ball de disfresses, que no saps el que és estar una mica alegre de xampany, que no has sopat mai a fora de casa... et pegaria.

AMALIA. Però, i el pare?

ENCARNA. El pare? L'*hermanito*? El que volen és la setmanada. Endemés, una sempre troba una amiga per disculpar-se. Mira, aviat serà Sant Joan; si tu vols...

AMALIA. Què?

ENCARNA. Que no saps el què és la nit de Sant Joan a la muntanya i al costat d'un home!

AMALIA. Nit de Sant Joan!

ENCARNA. Allò sí que val per cent novel·les! Es veuen al lluny els focs, se senten músiques, crits, petons... tot és alegria! Tot parelles del braç! Ballar! ballar! Oh! Si tota la vida fos nit de Sant Joan!

AMALIA. Però, a l'endemà...

ENCARNA. No hi pensis en l'endemà! Mira la Lluisa. La nit de Sant Joan va conèixer a un jove; varen fer broma, el va pescar... i ara la tens en cotxe de propietat, criats i més joies! que quan va pel carrer la segueixen dos urbans perquè no la segrestin.

AMALIA. És cert! Però recorda't de l'Adela: també va tenir joies i de tot, però va morir a l'hospital. Entre totes les seves amigues d'abans, li varen comprar una corona. (*De sobte es sent la campaneta d'un combregar.*)

AMALIA I ENCARNA. Eh? (*S'agenollen i es senylen. Pausa. Para la campaneta i tornen a aixecar-se, seguint la conversa.*)

ENCARNA. Altra exemple! Aquesta també tindrà corona. Es la Nati! La modista del ta-

ller de la nostra rival... Al passar per casa seva, m'ho han dit. Aquesta era bona; tusia... tusia... Tot tusint va tacar de sang un vestit de núvia. La seva *madam* li va fer pagar... i també pagarem una corona per aquesta!

AMÀLIA. Quina vida!

ENCARNA. Creu-me, anem al cine! A passeig! Tinc raó jo. Perduda... honrada... qui sap quin és el millor camí! Jo sento enveja de les cupletistes, les cambres, les dones que avui van amb un, demà amb un altre! Que no tenen pare, mare, res... Que son lliures, que fan la vida!

AMÀLIA. Qui sab si elles son més desgraciades que nosaltres!

ENCARNA. (*Se sent altre vegada repicar de castanyoles.*) Mira-les! De l'Acadèmia van al cafè. Allà les espera l'amic, el novio... qui sap! A nosaltres sempre ens espera feina!

AMÀLIA. Jo, no!

ENCARNA. Es cert! Tu tens un promès formal!

AMÀLIA. Es la meva esperança; viure a casa; a casa meva; sola amb ell!

ENCARNA. Qué no ve a veure't?

AMÀLIA. Cada vespre.

ENCARNA. I t'estima?

AMÀLIA. Sí; ell diu que sí, a la seva manera...

ENCARNA. Mira, mira com ballen! (*Les dues son a la finestra. Se sent el repicar de castanyoles.*)

(*Entra en FERNANDO. No se'n donen compte de la seva arribada.*)

FERNANDO. Bona nit! Bona nit, Amàlia!

AMÀLIA. Tú?

ENCARNA. Bona nit.

FERNANDO. Què hi feies a la finestra?

AMÀLIA. Res.

FERNANDO. Mirant a les perdudes del costat!
En lloc d'estar a la feina tu...

AMÀLIA. Es que...

ENCARNA. Dispensi. He estat jo que... Però com que nosaltres no podem anar als concerts, com vostès, i una dona sempre te curiositat...

FERNANDO. No, no: si no la renyo; si no dic res! Pero no es pas un bon exemple el ball d'aquestes perdudes!

ENCARNA. Si, sí. Mira, Amàlia, a reveure... Me'n vaig perquè li diria una de fresca al teu redemptor: passihobé, senyor sèrio! Demà duré cacahuets per a passar l'estona amb la meva amiga. (*Fa mutis. Rent.*)

FERNANDO. Passihobé! (*Pausa; l'Amàlia va a la màquina de cosir.*) Mira, Amàlia, des de demà procura no parlar gaire amb aquesta nicota.

AMALIA. Si és tan bona!

FERNANDO. Bona o dolenta! Lo que sigui, però no hi parlis més.

AMALIA. Però, per què?

FERNANDO. Perquè... no hi parlis més; perquè no és sèria.

AMALIA. Però és bona.

FERNANDO. Però no és sèria, i tu i jo no som com els altres.

AMALIA. Eh?

FERNANDO. Que no som nuvis per anar al cine ni per perdre el temps; ens estimem, volem casar-nos, viure feliços, honrats... creume, no parlis més amb aquesta noia. Es d'aquelles que tenen el cap ple de cabòries. (*Pren la novel·la que ha dut la Encarna.*) Què és això? Altra novel·la? Segurament se la deu haver deixada aquesta!

AMALIA. Sí!

FERNANDO. Que no et tinc repetit que no em llegeixis novel·les?

AMALIA. Es que no sabia dormir sense llegir una mica.

FERNANDO. Doncs no'n tens de llegir. La nit s'ha feta per a dormir. Mira la teva tia; ha vingut a obrir-me la porta roncant com una orga. Això és una dona de sa casa.

AMALIA. Sí!

FERNANDO. (*Treu un cigar, el parteix en dos, i amb la meitat fa un cigar senser.*) Ende-més, això no pot seguir així.

AMALIA. Eh?

FERNANDO. Que és precis acabar de una vegada.

AMALIA. Ja t'has cansat de mí?

FERNANDO. Encara no t'hi tastat, i ja... ximple! Vei dir que és precis acabar de ser nuvis, que tenim de casar-nos!

AMALIA. Eh?

FERNANDO. Sí, casar-nos; demà mateix parlaré amb el teu pare!

AMALIA. De veritat? (*Contenta, deixant de cusir.*)

FERNANDO. Sí, però fes feina; no vui destorbar-te. (*Ella segueix cusint.*)

AMALIA. Digas, digas; qué ja t'han apujat el sou a la botiga?

FERNANDO. No. I per què me'l tenen d'apujar?

AMALIA. Com que no més esperaves això per a parlar amb el pare... saps?...

FERNANDO. No és això. Però he rumiat molt, molt, i ademés, que'ls parroquians de la casa tots m'ho diuen; si fins el senyor Llanas, el viatjant, m'ho ha repetit sempre que ha pogut:—Vostè, *Fernando*, és un ximple. Està perdent el temps. Un home sèrio com vostè, no deu perdre la vida fent de depen-

dent. Els homes han nascut per a ser amos.

AMALIA. Ah!

FERNANDO. —Tenint una xicoteta com la de vostè,—em diu sempre—que te unes mans que són una mina, no sé perquè deixa que un altre exploti lo que es ben ve de vostè i...

AMALIA. Ah! (*Volent comprendre-ho.*)

FERNANDO. Jo, rumiant, rumiant, he arribat al fi.

AMALIA. Què?... (*Maliciosament.*)

FERNANDO. Que ens casem. Posarem una botigueta de confecció; al principi, poca cosa, però qui sap on podrem arribar...

AMALIA. Però...

FERNANDO. Què?

AMALIA. Es a dir que tu et casaràs amb mi perquè...

FERNANDO. Tu mateixa! tu confeccionaràs; en lloc de treballar aquí...

AMALIA. Treballaré a casa teva? (*Irònica.*)

FERNANDO. Es clar. Ara de lo que guanyes, en viu el poca solta del teu pare, el mandra del teu germà...

AMALIA. I després en viuràs tu.

FERNANDO. Però jo t'estimo!

AMALIA. I tu, tu, què hi faràs a la botiga?

FERNANDO. Jo? Vigilar; dur els llibres: un home sempre és un home!

AMALIA. I això és tot el que tu em proposes?

FERNANDO. Sí.

AMALIA. Així, comercialment, sense una paraula d'estimació, sense demanar-me un petó, vens a parlar d'això, del negoci del nostre matrimoni?... (*Redressant-se.*)

FERNANDO. Ja hi som a les novel·les?

AMALIA. Doncs jo't dic que no'm convé.

FERNANDO. Eh?

AMALIA. Que vens a proposar-me un negoci, i et dic que no'm convé. (*S'aïreca, Fernando també.*)

FERNANDO. Però...

AMALIA. Que hem acabat!

FERNANDO. Amàlia... Pensa-t'hi bé!

AMALIA. Ja ho tinc pensat. Vesten!

FERNANDO. Pensa que és el teu pervenir, que...

AMALIA. Vesten!

FERNANDO. Pensa que mai més tornaré, que...

AMALIA. Vesten!

FERNANDO. Romàntica! (*Tirant-li la novel·la.*)

Té! Menja això! Faràs la fi de totes! Et tindrè per una moneda, ximple!

AMALIA. Vesten! Vesten! (*Fernando, fent gests de despreci, se'n va. Amàlia queda sola. Tota la seva energia l'abandona. Cau plorant sobre de la màquina.*) I era això l'il·lusió de la meva vida! La meva esperança! (*Plora.*)

(*Pel fons apareix en SISCO. Ve borratxo; canta*)

SISCO. Quan jo dic que les dones son uns dimonis... Vaig, pujo, truco, i la veu de la Lluisa em diu:—Ja han guillat!—Allò de càn Tunis un quènto! Sort que encara ha quedat una mica de manzanilla que hi cantaven els àngels! Qui plora per aquí? Tu? Ja ets a casa? A l'escala he trobat al teu xicot; li tinc una ràbia! No m'ha vist. Què hi ha hagut ruptura?

AMALIA. Sí. No vui veure'l més!

SISCO. Això va bé! Mira, faré un trago a la salut de la ruptura. (*Beu.*) Què treballaràs molt encara?

AMALIA. No.

SISCO. Ho dic perquè tinc son, i si tu fas anar els peus, amb el rebombori de la màquina, no puc fer nona.

AMALIA. Me'n vaig al llit.

SISCO. Que descansis, maca! (*L'Amàlia va cap al fons. Comença a despullar-se. El Sisco vol llegir el diari.*) Diuen que porta un crim «El Liberal». No puc llegir; sembla talment com si no sabes de lletra! (*Es gira i veu a la sera filla que's despulla.*) Vaia, que aquells que diuen que no tinc salero per a fer res, és que no han vist això!

AMALIA. Calli! (*Amb repugnància.*)

SISCO. Què tinc de callar! Si quan et miro em sembla que no soc el teu pare. Vès qui ho diria que ets filla meva! I pensar que això te d'èsser d'un pocasolta que't robi el cor... de vegades un te cada pensament...

AMALIA. Calli, pare, i bona nit! (*Apaga la llum elèctrica.*)

SISCO. Ei, bona nit, bona nit! Què vols dir *bona nit*? Un pare sempre és un pare!

AMALIA. Què?

SISCO. Que tu oblides el que la teva santa mare va ensenyar-te.

AMALIA. Eh?

SISCO. Les noies, abans de ficar-se al llit, han de fer un petonet al seu papa.

AMALIA. Deixi's estar de quèntos, i vagi al llit.

SISCO. Què vents tu o vinc jo? (*L'Amàlia es tira una bata a sobre i va cap al costat d'en Sisco. Li fa un petó al front.*)

AMALIA. Tingui. (*Fredament.*)

SISCO. Què és això? Això és un petó de filla? Sembla que't faci fàstic. No el deus petonejar així an ell.

AMALIA. Pare, deixi'm!...

SISCO. No. Jo vui que em facis un petó com a n'ell! (*L'agafa lascivament.*)

AMALIA. Deixi'm!

SISCO. Un petó... així, perquè ets meva, i vaig fer-te jo... Un petó així, a la boca...

AMALIA. Pare!... No... em fa fàstic!

SISCO. Fes-me'l tu el petó.

AMALIA. Deixi'm; que crido!

SISCO. Calla... un petó!

AMALIA. Auxili! Auxili!

(*Entra en TONINI*)

TONINI. Què és això?

AMALIA. Salvi'm, Tonini! Salvi'm!

SISCO. Pallasso, és meva! (*Deixant-la anar.*)

AMALIA. És un mal home! No és el meu pare!

Es un criminal!

SISCO. És la meva filla! (*Amb crits de bogeria alcohòlica.*) La mataré... la mataré!

AMALIA. (*Amb en Tonini.*) Anem allà on sia!

Al carrer! On no em vulgui ningú, on no m'estimi ningú!

TONINI. La pobre! Ara comença! Ara, si es perd, diran que és una mala dona! (*L'Amàlia plora. En Sisco segueix amb els seus crits.*)

TELÓ

ACTE SEGON

Nit de Sant Joan a Montjuich

(Merendero «Nuevo Montjuich» Al fons, vista de Barcelona. D'esquerra a dreta, tanca l'escena un rompiment de muntanya practicable. Primer terme, esquerra, entrada al merendero. Primer terme, dreta dues portes de gloriets-reservats. Taules de fusta. Bancs del mateix. Alguna figuera. Es a l'hora de la matinada. Encara llueixen alguns fanals venecians d'aficionat. Al començar l'acció, hi ha una mica de ball propi de la festa de Sant Joan. Al fons, EL CARTAGENERO toca l'acordeó. TONINI balla amb l'ENCARNA. En CARLITOS amb la MERCEDES. LA MARFILEÑA i LA MAÑA ballen fent parella LA SIDÈRIA és al fons, veient Barcelona. LA SERENITAT, en primer terme, rumia, el mateix que EL PENSADOR, escriptor pesimista, que no vol ballar més que amb en Zaratrusta.

L'AMBRÒS, amo del merendero, va i ve d'un costat a l'altre. No cal dir que regna en el local una franca anarquia. Al darrera de la taula del PENSADOR un pendó que diu: (Colla Submarino Ball. Gran café de camareras, belles, honestas y alegres).

VEUS. Volta-la! Punteje-la!

AMBROS. (Al Pensador.) Que no balla, vostè—

PENSADOR. Qué es creu que soc una baldufa?

AMBROS. Perdoni; em pensava que era el mestre de ball de la casa.

PENSADOR. Mestre de ball! Te els ulls al clatell.

AMBROS. Com que te el pendó al darrera...

PENSADOR. Al darrera? A tot arreu en veig de pendons, jo.

AMBROS. Ah, ja! Vostè és d'aquells que rumien. Ja és estrany que no m'hagi demanat una absenta.

PENSADOR. Dugui-la, o sinó perquè xarrava tant.

TONINI. (A l'Encarna.) Apreti, que guanyarem premi! Manoi, que m'hi trobo bé!

ENCARNA. Es deu pensar que balla amb un dels seus gossos! Jo no mossego!

TONINI. Apa, faci *nyam*!

ENCARNA. Fulero!

TONINI. No més una miqueta miqueta.

SERENITAT. Serenitat, els joves.

CARLITOS. (A la Mercedes.) Vaja, sigui franca, què s'estima més, un tango o un fox-trot?

CECEDES. Jo, un pis a l'Ensanche.

SIDERIA. (Deixa la contemplació de Barcelona i va al costat de la Serenitat.) Fem un tom, nosaltres?

SERENITAT. Serenitat! Pa amb pa, no fa bon mosso.

SIDERIA. Què vols dir?

SERENITAT. Que els castellans diuen: «Entre santa y santo, pared de cal y canto».

SIDERIA. No t'entenc, filla.

SERENITAT. Que entre dos cambres que ballin, s'hi te de posar un embà de pedra picada.

SIDERIA. Això deuria ser al cafè que eras abans.

SERENITAT. Sí, descuida, quin rumbo! Aquest Submarí em sembla que du poca bencina al estòmac.

PENSADOR. Ara riurem. Ja volen barallar-se!

TONINI. Pau, pau, i sempre pau!

CARTAGENERO. I prou música, per ara! (*Aplaudiment. Prou música.*)

VEUS. Ve per l'orquestra!

MARFILEÑA. Ara que anava tant bé!

MAÑA. Ai, sí!

SERENITAT. Què pendrem, ara?

PENSADOR. *Asiento*.

SERENITAT. Es clar, com que vostè ja rossega.

AMBROS. Si volen *algo*...

TONINI. Que sigui tothom. Jo tinc ordre de l'amo de demanar tres porrons: un de mistel·la per les romàntiques; un de sec per les enyoradices i un de la dolça per a un servidor.

PENSADOR. Quins toms donarà el Submarí!

AMBROS. *Voy!* (*Mutis.*)

PENSADOR. Apa, beheu, neurastèniques.

TONINI. Però, calli; ja està bé que sigui pessimista, però no tant.

PENSADOR. Ja callo! Si vostè és el meu pare! Ja ho veu; la literatura te de viure de la protecció d'un pallasso.

TONINI. No par-li d'això.

PENSADOR. I per què no? Sort de vostè que m'ha deixat aquests pantalons de pista, que sinó, em veig condemnat a cadena perpètua del llit de la casa de dispeses.

AMBROS. La privansa! (*Apareix amb els tres porrons.*)

TOTS. Bravo!

CARTAGENERO. Jo vui *cazalla*. (*Formen grups. Tonini va a la taula del Pensador amb l'Encarna. Les altres van a la taula de la Serenitat. La Maña i la Marfileña van cap al fons.*)

MERCEDES. (*A Carlitos.*) No és pas sabater el seu papà?

CARLITOS. Ai, no! Es el metge de Llofriú.

MERCEDES. Doncs no ho sembla.

CARLITOS. Per què?

MERCEDES. Perquè m'ha desfet les sabates a trepitjades. (*Totes riuen.*)

SERENITAT. I sembla que no pesa!

MERCEDES. Deu du plom a les butxaques.

CARLITOS. Plom? Tres duros.

SERENITAT. I dels de la mà al darrera.

SIDERIA. Ai, jo en faig col·lecció! Es lo que em recomana el metge.

SERENITAT. Serenitat! Que te de pagar la patrona!

PENSADOR. Ja s'ha divertit prou, Tonini?

TONINI. Pst! I vostè?

PENSADOR. Jo? He estat pensant en una cosa que va dir en Séneca.

ENCARNA. I què va dir aquest senyor Séneca?

PENSADOR. No me'n recordo. Per això hi pensava.

AMBROS. No volen pas res més?

PENSADOR. Ara per ara, *movimiento* i res més que *movimiento*. Deixa-les estar a les noies; volen distreure's.

TOTES. Ei!

PENSADOR. Les pobres van entrar ahir a les tres de la tarda al «Submarino», i han estat fins ara donant voltes a la manivela i cuidant de la calefacció. Però l'encarregat els ha promès una coca, i ja son totes aquí dalt.

ENCARNA. Calli, *muecas*! Que perquè te cara d'aquells que fan vigília, es creu que els altres no menjem.

SERENITAT. Que hem pujat aquí dalt per una coca? Pitjor ell que ha pujat per trobar a son pare que mai l'ha vist.

MAÑA. Si és una paparra de l'amo!

SIDERIA. Tot perquè escriu els cartells dels miralls del «Submarino», i no més li donen un *sandwich*.

TONINI. (*Al Pensador.*) No'n faci cas.

PENSADOR. Si m'agrada que m'insultin! «Em diuen lleig, doncs existeixo», deia un filòsop. Lo dolent fóra que em fes l'amor una d'aquestes bestioles!

MAÑA. El rós!

SERENITAT. Qué calli! Un home que du aquests

- pantalons pel carrer, no mereix ni el salu-
do.
- PENSADOR. Que no t'agraden, preciositat?
- SERENITAT. Amb deliri! Me'n faré una alfom-
bra.
- PENSADOR. Doncs, mira, noia; soc molt obe-
dient. I no vui que pateixis. Te, ara ma-
teix me'ls trec. (*El Pensador comença a
treure's els pantalons. Xibbarri. Tonini li
atura l'acció.*)
- MAÑA. Sicalíptic!
- ENCARNA. Què fa, ara?
- SIDERIA. Espera, que'ns ensenyarà les formes!
- SERENITAT. Si no se'ls treurà. Si aquests es-
criptors no duen mai calçotets.
- TONINI. Faci el favor, faci el favor; no veu
que hi han menors?
- PENSADOR. Menors de trentacinc anys amb un
sigle de gramàtica parda.
- TONINI. Tingui un porro i calmi's.
- SERENITAT. Està xiflat! Bebem esperant la
coca.
- MERCEDES. A mi em faria por un home així.
- PENSADOR. (*Després de beure.*) Plourà.
- ENCARNA. Què diu, ara?
- PENSADOR. Que plourà: aquest licor m'ha fet
una mena de pessigolles a la gola... i la meva
gola és un *barómetro*. Plourà.
- TONINI. Faci un altre trago, i farà sol. (*Pen-
sador torna a veure.*)
- PENSADOR. Valls! Ja m'hi begut mig poble!
- TONINI. (*A l'Encarna.*) I què, estàs contenta
de ser cambra?
- ENCARNA. Ja ho crec!
- TONINI. Ja fa temps?
- ENCARNA. Sis mesos. Com l'Am. lia. I que'ns
ha semblat sis dies. Això és la vida! Ni
pare, ni mare, ni taller. Beguda i ous amb
Jerez a tot drap. Xacolata a la matinada,
i fixi's quin vestit; vint duros!
- TONINI. Quina carrera!
- PENSADOR. Potser que jo em faci *camarero
hermoso y honrado*, com diu el rótul.
- TONINI. Però és d'un amic?
- ENCARNA. Ca! La llàvia! Les propines! Si tinc
una capsa de pastilles Andreu que ja està
plena de bitllets de cinc.
- PENSADOR. Ja pots tenir tos, ja, amb aquestes
pastilles!
- SERENITAT. Però, qué ve o no ve aquesta coca?
No arriba mai; sembla la República!
- PENSADOR. La coca espereu? «Ilusas»! L'encar-
regat, «El Cicatriz», ja la deu haver pahit
a les tavernes del camí.
- SERENITAT. Això faltava.
- MERCEDES. Ens declarariem en vaga!
- MARFILESA. Quin *desdoro*!

TONINI. Ja arribarà tot. Quina gana que corre aquest vespre, entre les teves amigues!

ENCARNA. Si fins n'hi ha una que li diuen «El Estómagó Artificial».

PENSADOR. Ja. Es aquella que menja trenta sandvichos, quinze gasseoses, dues dotzenes d'ous i un *pernil serrano* cada dia. I no és això el pitjor. El pitjor és que ho pabeix!

TONINI. I l'Amàlia? Còm és que no ha pujat amb nosaltres?

ENCARNA. Perquè és una toba. Sort va tenir de vostè que la va salvar, i de mi que la vaig animar per a fer-nos cambres. Però no vol escoltar res; ja és a la ratera!

TONINI. Agafada?

ENCARNA. Pitjor! Enamorada!

TONINI. Enamorada? Doncs jo al cafè no he vist res. Però de quí?

PENSADOR. De quí vol que sigui? D'un soldat de quota o d'un tanguista.

ENCARNA. Calli! D'un estudiant que no te els dos rals per a la consumació!

PENSADOR. *Contigo pan y cebolla*. Ja.

ENCARNA. Mai entendrà la vida, aquesta. I això que jo li presento proporcions... Després del que li va passar, ja hauria d'estar desenganyada del romanticisme; doncs ella no; *dali* que *dali* amb les novel·les. Si tota ella ja ho és una *novela... corta!*

PENSADOR. I sap llegir? Si que deu servir bé el cafè aquesta cambra.

ENCARNA. Calli, ironista! Si és una infelixa!

PENSADOR. Infelixa? Totes ho son, fins que arriba el moment de que a un li buiden la butxaca.

ENCARNA. Qué li han buidat moltes vegades a vostè?

PENSADOR. A mi cap cambra n'ha buidat res, ara per ara.

SIDERIA. *Mercedes!* Mira, encara cremen focs a Barcelona.

SERENITAT. Aquest any sí que n'hi ha hagut de macos. Al davant de casa hi viu la Tolosina, aquella estrella que es va casar fa un mes, i el seu marit ha llençat tots els mobles al foc. Fins un mirall i tres perruques!

PENSADOR. Ves quin poble; no pot fer res de bo! Ja que no pot cremar *acaparadors*, crema conductores de mobles vells.

ENCARNA. Doncs què tindria de cremar? La Rambla?

PENSADOR. Per mi, que s'encengués ara mateix.

TONINI. *Paco*, vostè sempre exagera.

PENSADOR. Així demà tindria quaranta mil ocells rostits a la llauna; quina glòria!

MERCEDES. Ja arriba! (*Que mira cap al fons.*)

TOTES. Què?

PENSADOR. El barco de Palma plè de enciamades.

MERCEDES. La coca!

CARTAGENERO. Doncs som-hi! (*Toquen la mar-
ra real amb l'acordeó.*)

TONINI. Visca la coca!

PENSADOR. Visca el Cicatriz i el seu Submarino!

(*Apareix EL CICATRIZ per la dreta; porta una
coca monumental. Totes van cap a ell*)

CICATRIZ. Gràcies, castisses! Això és portar
un burro a coll-i-bè. I que no hi manca res.

PENSADOR. Això no és una coca, això és un
monument per la glòria del set i mig.

CICATRIZ. Però tot és coca. No hi ha trampa
ni cartró.

SERENITAT. Ja era hora!

VEUS. Sí, ja era hora!

CICATRIZ. Pas per ara! La coca vol *grimè-
gia*.

SERENITAT. Ara, ara mateix.

CICATRIZ. Eh! Deixem la coca al seu lloc. Qui-
na mania de ficar el dit a tot arreu. (*Per
la Mercedes.*) Vostè, Tonini, que és home de
paraules i te costum de parlar en públic,
digiu allò, veïam si les calma.

TONINI. Som-hi.

CICATRIZ. Que par-li en Tonini.

TONINI. Dignes tripulants del «Submarino Ball»
Ordre!

SERENITAT. Volem coca!

CICATRIZ. No encara.

CARTAGENERO. I jo cazalla!

CICATRIZ. Va per ell!

PENSADOR. I per mi!

AMBROS. *Voy!* (*Serxeix cazalla al Cartagene-
ro i al Pensador.*)

VEUS. Que calli!

TONINI. El moment de la coca encara no ha
arribat. Encara està calenta, i les coses ca-
lentes fan mal a la dentadura, encara que
siguin de pa de peçic. Endemés, una coca
per menjar és una esperança. Mireuse-la.
Es toba, ensucrada i bona com la vida. La
llengua se me'n hi va. Però la coca vol una
hora especial: la matinada. Ara es el mo-
ment de la sindria. Anem a l'hort del Va-
lencià i cada una tindrà un tall vermell,
fresc i regalat. Anem-hi tots que la sindria
ens espera!

TOTS. *Bravo! Bravo!*

PENSADOR. Escolti, Tonini. I no podria fer com
Mahoma?

TONINI. Què va fer Mahoma?

PENSADOR. Que en lloc de cercar a la sindria,
vingués la sindria a cercar-nos aquí.

TONINI. Apa. Agafi el pendó, i pel camí farem un *coro*.

CARTAGENERO. Però serà sense orquestra; jo passo.

SERENITAT. I què cantarem? «Baixant de la font del gab»...?

TONINI. Ca! Allò de «L'airet, l'airet, l'airet...»

SICATRIZ. Som-hi!

PENSADOR. Però no deixem els porrons, que son mitja vida.

SERENITAT. Serenitat amb la coca, que ja tornem (A l'Ambrós.)

AMBROS. No passin ànsia: a casa és un *relicario*.

TONINI. A la una, a les dues i a les tres! (Tots comencen a cantar. Tonini dirigeix. El Pensador du el pendó. Les cambres i demés al darrera. Fan una evolució. Van cap a la dreta i després es veu com pugen pel practicable fins que desapareixen per l'esquerra. La cançó es perd al lluny. Ambrós va i vé; el Cartagenero, al fons, acompanya al chor, disminuint la sonoritat del seu instrument.)

AMBROS. Ja son de la broma, ja.

CARTAGENERO. Un dia és un dia. Per mi rai, que sempre és el mateix. Jo puc dir com aquell, a l'anar-se'n al llit:

*«Con acordeón me acuesto,
con acordeón me levanto,
con la Virgen María
y el Espíritu Santo».*

De vegades em penso que és un fill meu. i fins lí faig petons. Perquè si no és Sant Joan, és Sant Pere: perquè si no és boda, és bateig: soc el testimoni de totes les *juergas* sordes de Catalunya.

AMBROS. Avui va amb aquests del «Submarino». Escolti: quina mena de gent és aquesta? Com que fan gasto i no parlen de pagar, sap?...

CARTAGENERO. Bona, de confiança. L'encarregat ha estat a la presó, però en celda de preferència: gent de llei. Això del «Submarino» els hi donarà calers.

AMBROS. I què és això?

CARTAGENERO. Un nou cafè de cambres d'allò més bonic. Sembla fet exprés per festes majors. Figura el fons del mar: hi han musclos, petxines, llubarros, lluços... de tot...

AMBROS. Hi anirem.

CARTAGENERO. Quan passi la factura.

AMBROS. Eh?

CARTAGENERO. Res. (Toca i canta.)

«Y en haciéndole yo una seña, pst, pst!

Ha de salir al balcón. Pst, pst!»

(Para de tocar en sec i diu:) I una de caxalla!

AMBROS. Que li farà mal!

CARTAGENERO. Fins que vinguin els altres, *cazalla que te crió*. (*Beu cazalla; se sent una bocina de bicicleta. Entra el dependent.*)

DEPENDENT. Senyor Ambrós.

AMBROS. Hola, pasteleria ambulat!

DEPENDENT. L'amo diu que si vol més coques, que encara en queden d'ensucrades, sense ensucrar, amb ous, sense ous, amb fruita, sense fruita...

AMBROS. N'ha fet masses aquest any!

DEPENDENT. Ai, no. Això de la coca tot és començar. Endemés les guardem a la frigorífica per l'altre *verbena*.

AMBROS. Què diu ara!

DEPENDENT. No és cap desori. Ho fan tots els establiments.

AMBROS. Per cert que les d'aquest dematí eren dures. No eren pas de l'any passat?

DEPENDENT. Bromista! Vaja; li apuntaré una de cada. Miri, les de fruites li duran sort. Soc aquí desseguida.

AMBROS. Apa, automòbil!

DEPENDENT. Bicicleta. Si sapigués el gust que hi trobo ara, al baixar. En un ai! soc a la Rambla. (*Mutis.*)

CARTAG. «Y en haciéndole yo una seña, etc.».

(*Entren PAPITU i MILAGROS*)

PAPITU. Passa, passa. I prous llàgrimes, prous llàgrimes, que ja n'estic tip de *suspiritos!*

AMBROS. Caram; vostè, Papitu; seguí, seguí.

PAPITU. Ja ho veus quina importància. Fins aquí dalt em coneixen.

AMBROS. Què serà?

PAPITU. Dos valencianes.

MILAGROS. Jo no vui res.

PAPITU. Dos valencianes per a mi tot sol.

MILAGROS. Jo no tinc gana.

PAPITU. Porta-li un sidral. Lo que tens és histèria i res més que histèria. T'assembles a la meva *hermanita*.

MILAGROS. Què vol dir histèria?

PAPITU. No ho sé; però tens histèria, fins a les sabates, que quan balles un tango sembla que plorin.

MILAGROS. Aquell parroquià no m'ha fet res.

PAPITU. A mi sí que no m'ha fet res. Que't creus que soc un pastili? Quina *nochecita* de Sant Joan!

MILAGROS. Es que tu no dispenses res!

PAPITU. Lo que jo no dispenso és lo que fas als reservats.

MILAGROS. No faig res que no mani l'amo.

PAPITU. I jo a la platea esperant que vinguin.

MILAGROS. Endemés, una te de alternar.

PAPITU. Alternar les teves pantorrilles amb

les cames del parroquià, per darrera de la barana. Qu'è't creus que soc de suro, jo?

MILAGROS. Ho seré jo de suro.

PAPITU. No, tu ets de pedra marbre.

MILAGROS. Vaja, prou. I el *pisto* que t'has donat fent companyia a una dona bervenera, castiça, què?

PAPITU. No, si tindré que besar-te els peus encara. Tu et penses que perquè't prens la molèstia de pagar el pis i no cridar gaire quan faig paperetes de les teves arrecades, ja tens dret a tot; i això no!

MILAGROS. D'algun modo tens de pagar.

PAPITU. De pagar, vols dir.

AMBROS. Allò de la valenciana serà al reservat del darrera.

PAPITU. *Barbi!*

AMBROS. Es que allà s'està més acomodo.

PAPITU. *Entendido.* I ara, porti vermuts.

MILAGROS. Jo no'n vui.

PAPITU. He dit vermuts!

AMBROS. Està bé. (*Mutis.*)

PAPITU. I t'adverteixo que al Papitu de la *Brecha* l'esperen deu pisos millors que el teu i amb gramofon.

CARTA. «Y en haciéndole una seña. Pst, pst!»

(*L'Ambròs serveix els vermuts; per la muntanya apareixen en TONINI i el PENSADOR; aquest ve protestant.*)

PENSADOR. Vaja, això és una rifada! Menjar síndria sota un llum d'acetilè...

TONINI. Vingui.

PENSADOR. No hi torno. Millor s'està amb la coca.

TONINI. Però no sigui així. Miri que és gran Barcelona. La gran *urbe*.

PENSADOR. Còm diu?

TONINI. La gran *urbe*.

PENSADOR. La gran *ubre*, deu voler dir; tots som a esmonyir alguna cosa. (*Ja son, a escena. Tornen a la taula d'abans.*)

TONINI. La nit de l'amor. (*Això ho dju per Papitu i la seva amiga.*)

PENSADOR. Amor? A mi em sembla la nit d'altra cosa. Quines ganes de posar motius als fets.

TONINI. Qué tampoc hi creu amb l'amor, vostè?

PENSADOR. No em faci riure.

TONINI. Veïam; per qué es casen un home i una dona?

PENSADOR. Vostè dirà.

TONINI. Perquè s'estimen.

PENSADOR. Sí; perquè s'estimen més dormir plegats que sols i els hi resulta més acomodo.

AMBROS. (*Sense reconèixerls.*) No volen pas coca?

PENSADOR. Oxígen volem.

AMBROS. Oxígen? No'n tenim. Ningú me'n havia demanat encara. Es el primer que ho demana.

PENSADOR. Sigui optimista, vostè. Ja ni oxígen queda a Montjuich, tot se l'han gastat amb les obres de l'Exposició.

AMBROS. Prò qué no volen res?

TONINI. Som de la colla del «Submarino».

AMBROS. Ai, dispensin! Si vostè era l'*abanderado*! (*Es retira i torna.*) Escolti; qué sap quants seran entre tots? Ho dic perquè si volen un pollastre... sap?

PENSADOR. Ja ho ha vist vostè: una carretada de cambreses, sense contar les tres mules que tiraran del carro!

AMBROS. Es de la broma, vostè! (*Es retira. En Papitu, que ha escoltat lo de les mules, s'acosta al Pensador.*)

PAPITU. Escolti, *cuadritos*; això de les mules no ho deu haver dit per la meua germaneta.

MILAGROS. Papitu, ai, no't comprometis.

PENSADOR. Papitu és diu?

TONINI. Però, Papitu, no en faci cas!

PAPITU. Amb vostè no hi va res. Es que hi sentit a dir que vostè era el *abanderado* del «Submarino», i com que la meua germaneta ha tingut la *desfachatez* de fer-se cambresera d'un local tan infecte i sumergit, encara que ella no s'ho mereixi, sempre és de sang meua, i la sang se'm puja a la cara si li fan mofa!

MILAGROS. Papitu, Papitu!

PAPITU. Calla! A lo que dic, que: o vostè retira les mules o jo començo a dir paraules a la seva familia que la deixo com per ser tancada a una gàbia del *parque*.

PENSADOR. Parla be per l'edat que te.

PAPITU. Encara mofes? (*Fica mà al darrera.*)

MILAGROS. (*S'aixeca i atura l'acció.*) Papitu, que no tinguem un *derrame*!

TONINI. Pensi que...

PAPITU. Es que no'm faig pregar i...

MILAGROS. Qué no veus que és un suat?

TONINI. Perdoni'l. El senyor és un escriptor que fa broma i res més.

PAPITU. Doncs que escrigui auques, i abans de parlar que es faci un nus a la llengua i ho faci amb honra, que cadascú te la seva.

AMBROS. (*Apareix amb una paella.*) La valenciana, i que ha anat al vapor!

PAPITU. Ja és hora; si arriba un minut més tard, ens la te de servir amb menuts de gallina! Ex!... (*Gest despreciatiu pel Pensador.*) Anem, reina. Pas als amos de la

«Brecha!» (De bracet, molt «chulos», fan mutis pel Joro esquerra. Al passar, l'Ambròs els saluda carinyosament i va darreta d'ells amb la paella. El Cartagenero els segueix tocant la seva cançó.)

PENSADOR. Quina llàstima!

TONINI. Què?

PENSADOR. Que no hagin hagut gavinetades.

TONINI. Per què?

PENSADOR. Perquè les gavinetades em fan molta gràcia, sobre tot si les hagués rebut vostè.

TONINI. Home!

PENSADOR. No és pas un Sant Lluís Gonzaga aquest *matarife*?

TONINI. Pasta de sopa!

PENSADOR. Italiana? I, ja n'ha foradat molts?

TONINI. Quan menja cargols.

PENSADOR. De boquilla! (A l'Ambròs que entra per on ha sortit i va cap al «merendero».) Escolti: per veure, serveixi'ls oxígen amb til·la, als dos *tórtolos*. (Ambròs fa mutis.)

TONINI. Es un desgraciat.

PENSADOR. Ja. També es lombrosià, vostè? Què vol dir que li ve d'herència?

TONINI. Qui sap! Aquest és germà de l'Amàlia!

PENSADOR. Ah! Aquella que vostè va salvar?

TONINI. La mateixa.

PENSADOR. I què s'ha fet d'aquella noia? A n'aquestes hores ja deu veure a totes les fonts.

TONINI. No! Es com una flor entre espines! Cregui-ho. Ha nascut per dona honrada!

PENSADOR. Hi ho és?

TONINI. Sí.

PENSADOR. De què fa, ara?

TONINI. De cambrera.

PENSADOR. I és honrada? Aquesta noia és una Juana de Arco!

TONINI. Cregui-ho! Aquell vespre, com plorava, la pobre! Volia matar-se, fugir, anar lluny! Jo la vaig decidir a no fer res! Que seguís fent de modista, treballant. Però tot va ser inútil. Al taller la van despatxar: era un mal exemple. En lloc la volien. La seva aventura la coneixien arreu. «Es aquella que ha volgut deshonrar el seu pare.» El crim no era d'ella, però ella en tenia la culpa. «No ha fet res», deia jo; és una verge, és bona, vol ser honrada. La culpa la te aquell que va posar l'ampolla del vi a la mà del pare; aquell que viu de que homes com el seu pare visquin a la taverna fent de pantalla de joc. Prò la gent honrada no volia saber res.—No li passarà això a la meva filla—va dir-me un botiguer.—

Què fer? A ella la cara li queia de vergonya. Al principi jo la vaig ajudar, i encara això era motiu de més escarni. «La verge i el pallasso», ens deia la gent. I és que aquest és un poble que no més creu en les verges antigues dels altars; no n'hi han de carn i òssos! Jo l'ajudava. Allavors treballava al *Palais*. Després el públic ja em coneixia massa. Pels pobles no hi podia anar a fer la comèdia. Em llençaven pedres als animals de la *troupe*. Varen venir els sofriments, les necessitats... Fins em vaig vendre els animals a un estranger...

PENSADOR. I ella?...

TONINI. Ella? No hi vui pensar! Tot-hom somreia, i no'ns volien auxiliar, perquè deien... deien, que era la meva querida... i era jo, jo qui la vaig salvar del seu pare! (*Un silenci. Cambi de tò.*)

PENSADOR. I després vostè vol que jo no sigui pessimista? Que cregui que la vida és una cosa dolça com una coca? Ja ho és una coca, la vida: una coca de vereno, de brutícia i llàgrimes!

TONINI. Ella, aconsellada per l'Encarna, va fer-se cambrera de cafè. I com pateix, la pobre, entremig dels homes que per deu cèntims de propina volen tenir dret a un petó, a sa carn verge! Pobre Amàlia! Quí sap la fi que farà!

PENSADOR. La de totes. La vida no és com una decoració de teatre, que es pot mudar. És així; ella va néixer per perduda... i ho serà. Ho volem tots. Ho vol la vida!

TONINI. Bebem, Pensador.

PENSADOR. Això és; bebem. Que jo quan m'emmono és quan començo a veure-ho tot de color de rosa. Vinga el Valls, que fa somiar lo mateix a un poeta que a un carreter!

TONINI. Vinga! (*Tots dos beuen en porró.*)

(*Dintre se sent la veu del Cartagenero que canta amb l'acordeó la seva cançó. Pel rompiment de muntanya bairen en FERRAN i l'oncle FREIXAS.*)

FERRAN. Anem cap a casa.

FREIXAS. Ah, no! Arribar d'Amèrica el dia de Sant Joan, i ficar-me al llit? Ca!

FERRAN. Ja n'estic tip de muntanya.

FREIXAS. Mira: un *merendero* que deuen fer bafila; som-hi! (*Fa mutis per la dreta del rompiment i torna a sortir per la dreta davant del dit rompiment.*) Això és la pàtria! Allà a la Amèrica tot son camames. Va bé per fer quartos, i res més; però aquesta alegria!...

FERRAN. Vostè rai.

FREIXAS. Vès qui m'avia de dir que't tenia de trobar fet un *valle de lágrimas*. Jo que volia que tu m'ensenyessis els llocs de *regocijo*. No m'agrada que'm prenguin per un *americano*. Ja veig que tindré d'anar tot sol.

FERRAN. No puc fer-hi més.

FREIXAS. I tot això per una dona! Ja ho veus el que son les coses. A tu, una dona et fa malbé el *porvenir*. Jo, arribo a Amèrica sense un ral, enamoro a la filla de l'amo, i ja tens que hi fet carrera!

FERRAN. La perduda! No em va estimar, per no treballar!

FREIXAS. I va fer bé; que't creus que'l cavall que tira del teu cotxe t'estima? Ca!

FERRAN. No sé res, jo. El que'm fa més ràbia és pensar que jo la vaig respectar com un tonto, i ara...

FREIXAS. Bona nit i bona hora!

FERRAN. Què sé jo! Si jo ni la estimava: és a dir, no ho sabia. Va ser ella la que'm va despreciar. Jo creia que tornaria a cridar-me, però, res. Ni una paraula. Al principi no vaig recordar-me d'ella, però, ara, al saber que s'ha fet cambrera de cafè...

FREIXAS. Eh?

FERRAN. Sí, cambrera; el que fan totes les dones, a Barcelona, que no volen fregar plats; les que volen tenir diners, sense fer gaire feina.

TONINI. Un altre bon home. Aquest també és d'aquells que per deu de propina vol carn de dona.

FREIXAS. I per una cambrera estàs així? Ja m'hi acompanyaràs. Té deu duros i cap a fer-li una visita.

FERRAN. Oncle!

FREIXAS. Perduda per perduda... Ja sé jo el que son aquests enamoraments. Mira, noi, quan jo era jove i anava al galliner a veure sarçuela, tots els d'allà dalt estaven com a bojós, enamorats de la primera tiple. Un enamorament de duro i res més.

FERRAN. Oncle!

FREIXAS. Soc pillo, jo! Tots els que arrivem d'Amèrica som així.

FERRAN. Anem a casa.

FREIXAS. A casa? Avui estic decidit a passar la nit lluny de la meva *papagaya*. Vès si la tingués aquí a la teva cambrera: la posaria com una *xirimoya*.

AMBROS. (A en Freixas.) Què volen pendre?

FREIXAS. Ara per ara, *oxígeno*.

AMBROS. Ja s'ha acabat.

FREIXAS. *Te digo yo!* Vès, que no tenen *oxígeno*... I de què viuen les plantes?

AMBROS. Aquí no hi viuen plantes; no hi viuen mes que les persones.

FREIXAS. *Te digo yo!* Això ho repeteixo jo a l'Amèrica, i no em creuen. Vaiga'm la xirimoia!

AMBROS. Vostès diran.

FREIXAS. (*Airecant-se, s'acosta a Ambròs.*) Escolti, en confiança. Quina classe de vianda menuda te vostè amagada?

AMBROS. Conill de bosc... un pollastre...

FREIXAS. *Compadre*; que perquè arribo d'Amèrica no soc cap tonto! Jo vui dir vianda menuda...

AMBROS. Ocells?

FREIXAS. Vostè sí que és un ocell. Vianda rossa o morena, capaça de pendre amb mi el que sigui.

AMBROS. Està equivocat, vostè: això és un *merrendero*, res més que un *merrendero*. Si vol que li faci algo?

FREIXAS. Vostè faci'ns *algo* a la cuina, i si pel camí passa una que tingui gana...

AMBROS. Entès. Miri, passi cap aquest rereservat. Trobarà de tot.

FREIXAS. *Te digo yo!* Apa, *Pablo y Virginia*; veiam si t'animaràs amb xampany!

FERRAN. Quina nit! (*Dirigits per Ambròs, van cap al reservat segona dreta.*)

TONINI. Dos homes sèrios, formals i decents, que van a divertir-se.

PENSADOR. I per vermut volen pendre vianda menuda.

(*Pel fons dreta apareixen LA ESTÓMAGO ARTIFICIAL, AMÀLIA i LLUIS*)

ESTÓMAGO. No correu, que ja hi arribarem a l'hora de la coca.

TONINI. La *Estómago Artificial!*

PENSADOR. Ella sí que ho és una coca!

AMÀLIA. Tonini! (*Anant a abraçar-lo.*)

TONINI. Amàlia! (*Carinyosament.*)

ESTÓMAGO. Vaja, ja és aquí el pallasso. Bona nit, aliment!

TONINI. No veu que no més faig vermut? Amàlia, i... (*Per en Lluís.*)

AMÀLIA. Es cert. Vostè no el coneix. Es en Lluís, un estudiant, el meu... *novió*.

TONINI. Tant gust. (*Saludant-lo.*)

AMÀLIA. En Tonini, el cèlebre Tonini... (*A Lluís.*)

LLUIS. No recordo...

TONINI. Un pallasso. (*Amb tò despreciatiu.*)

LLUIS. Com que no vaig al circ eqüestre, jo...

TONINI. Doncs jo sí que'l conec a vostè.

LLUIS. Vostè?

TONINI. Però no del circ; de l'Hospital: vostè era a la sala d'operacions quan em van arreglar aquesta cama.

- LLUIS. Passen tants artistes pels hospitals...
- PENSADOR. (*Per la Estómagó Artificial.*) A n'aquesta dona, jo la he vista al *Parque*; es aquella que menjava estopa encesa. (*A Lluís.*) Hola, futur *galeno*.
- LLUIS. Vostè sempre l'ironista del districte quint.
- PENSADOR. Ara per ara, del districte quint, Però ho seré del món.
- LLUIS. Què vol dir?
- PENSADOR. Que ho seré de tot el món quan a tot el món hi hagin tantes cambres i ximplers com en el districte quint.
- LLUIS. Ja, ja, ja! (*El Pensador i en Lluís parlen. L'Ambrós passa viandes i ampolles cap al reservat segon.*)
- TONINI. Estàs contenta, Amàlia?
- AMÀLIA. Sí.
- TONINI. T'estima?
- AMÀLIA. Sí.
- TONINI. I tu?
- AMÀLIA. Si m'estima sabent el que soc, sabent el que sap, per què no tinc d'estimar-lo?
- TONINI. Sí, sí, estima'l... molt; avui és el dia de somniar. (*A Lluís.*) Perdoni'm, és que l'estimo tant a l'Amàlia... Jo, que no tinc a ningú, és com a filla que la miro.
- ESTÓMAGO. Vaja, deixi-li la noia. No veu que frisa per a parlar amb el seu. (*Per en Lluís.*)
- AMÀLIA. Tonta. (*A la Estómagó Artificial.*)
- TONINI. I vostè ve sola? (*A la Estómagó Artificial. En Lluís i Amàlia, s'asseuen a la taula de l'esquerra.*)
- ESTÓMAGO. Ai, sí!
- PENSADOR. Això es posa massa sentimental. Vaig a veure el panorama.
- TONINI. Però, ironista...
- PENSADOR. Ca! Em donaria mocegada.
- AMÀLIA. (*A Lluís.*) Ja ho has vist; no he pogut sortir més aviat.
- LLUIS. Es que no pot ser això de que estiguis tant tancada. Cada dia de les tres de la tarda a les quatre del matí...
- AMÀLIA. Què vols que faci?
- LLUIS. Es que a mi tampoc m'agrada esperar-me davant del portal del cafè. Tots creuen que soc una altra cosa.
- AMÀLIA. Què farem?
- LLUIS. Acabar, veure'ns en altres llocs. No se.
- AMÀLIA. Si jo pateixo molt, molt; no més penso amb tu.
- LLUIS. Però estàs amb els parroquians. Ara aquest et diu això i allò... Tu ets bonica, tu tens l'obligació de ser complacenta i... que no pot ser; que no vui que mentres altres et tenen com a cosa pròpia, jo no t'hagi tocat ni un fil de roba.
- AMÀLIA. Lluís... Lluís meu!

ESTÓMAGO. (*Que s'ha tret un sandvich de la butraca i se'l va menjant.*) I vostè no estima a ningú, Tonini?

TONINI. A moltes.

ESTÓMAGO. El pillo! (*Amb salameria.*)

TONINI. Miri; fa poc estava boig per setze.

ESTÓMAGO. Ni el rei! Què dic el rei? Ni el Gallito!

TONINI. Soc així, jo. D'això ja fa sis mesos.

ESTÓMAGO. Caram!

TONINI. Fa quatre mesos ja no m's n'estimava a vuit.

ESTÓMAGO. Què és tarambana!

TONINI. Oh, esperis. Fa tres mesos ja no més n'estimava a cinc.

ESTÓMAGO. I ara?

TONINI. Ja no n'estimo a cap.

ESTÓMAGO. I què n'ha fet dels seus amors?

TONINI. Lo que fa vostè amb el sandvich.

ESTÓMAGO. Què diu?

TONINI. Me'ls vaig menjar.

ESTÓMAGO. Oh! El salvatge! Menjar-se setze persones!

TONINI. Si no eren persones! Eren els meus amors: deu gossos, cinc gats i un mico; la meua companyia. Per viure me'ls vaig vendre.

ESTÓMAGO. Trapacer! Sempre fa xistos!

TONINI. I vostè sempre menja.

ESTÓMAGO. Però encara que sempre mengi, en el meu rebost sempre queda *algo* pels homes simpàtics com vostè.

TONINI. De debò?

ESTÓMAGO. Miri. (*Li ensenya una borsa monumental.*) Queden dos sandvichs i dues pomes. Vol que fem brenar?

TONINI. Aquí mateix.

ESTÓMAGO. De primer, fem gana.

TONINI. Més gana?

ESTÓMAGO. Una mica de passeig. Es el dia de menjar la poma a l'aire lliure. (*Fan mutis cap al fons esquerra.*)

TONINI. També poètica?

ESTÓMAGO. Ai, sí! Avui fa anys, va ser la primera vegada.

TONINI. Veïam si serà la darrera. (Jo l'escanyo i me la venc a pes.)

AMALIA. (*Que ha estat escoltant enbadalida el que deia Lluís.*) I dius que aviat seràs metge?

LLUIS. D'aquí un mes.

AMALIA. I ja tens ànims per a viure entre malalts?

LLUIS. Ja ho crec! L'Hospital és com un món. Allà es riu i es plora. Allà es fa de tot; moren i neixen criatures. Si fins s'hi fan casaments.

AMALIA. Doncs, jo m'hi moriria a l'Hospital; que deu ser trist!

LLUIS. Què no hi has estat mai a l'Hospital?

AMALIA. Lluís!

LLUIS. Com que totes les teves amigues hi han estat... Una malaltia aviat està agafada.

AMALIA. (*Plora.*) No m'estimes!

LLUIS. Per què plores? Què tens?

AMALIA. Perquè no m'estimes, perquè no creus el que't dic. Perquè et penses que soc com les altres... una perduda.

LLUIS. Amàlia, Amàlia! Que no!

AMALIA. Que tu no vols creure que tu ets el primer home a qui jo estimo, el primer que a n'aquestes hores em parla d'amor.

(*Per la muntanya descendir en CARLITOS. Al veure a Lluís fa un gest de disgust. El crida.*)

CARLITOS. Lluís! Lluís!

LLUIS. Ets tu?

CARLITOS. Fes el favor un moment. (*Es troben al fons de l'escena.*) Però encara estàs així?

LLUIS. Es que no pot ser.

CARLITOS. Fas el *primo*. Pit i fora! Jo ja estic llest; que'm busqui. Pensa que demà tens exàmens.

LLUIS. Sí, però ella no vol. No sé...

CARLITOS. Comèdia. Mira, aquest reservadet va d'allò més bé. Es una habitació, si fins hi ha otomana! Es on vaig tenir aquella aventura. No siguis tonto! Jo mateix avisaré a l'amo per a que us portin sidra i no us molestin. Salut! (*Va cap al «merendero» i fa mutis.*)

AMALIA. Què't volia el teu amic?

LLUIS. Res. Un favor. Que demà no pot anar a l'Hospital i vol que jo faci les cures de la seva sala.

AMALIA. Ah!

LLUIS. Ja no estàs enfadada?

AMALIA. No. Si encara que vulgui no puc enfadar-me amb tu! T'estimo tant, tant!

LLUIS. De debò?

AMALIA. Escolta. I què farem quan tu siguis metge?

LLUIS. Tu diràs!

AMALIA. Veritat que jo ja no seré cambrera?

LLUIS. No. Allavors seràs sola per mi! Per mi!

AMALIA. Però viuràs a Barcelona?

LLUIS. No. Tinc d'anar al poble. Com que el pare és metge, així ja tindrè feta la clientela.

AMALIA. I jo?

LLUIS. Vindràs al poble amb mi.

AMALIA. Amb tu?

LLUIS. Seràs la meva dona.

AMALIA. No sé. Em venen unes gaues de plorar... Tot això em fa por. Es com si somiés i d'un moment a l'altra tingués de despertar.

LLUIS. Doncs és cert.

AMALIA. I al poble no em coneixeran que jo he estat cambrera?

LLUIS. I cà! Si quan escric a casa dic que jo estimo a una noia orfe.

AMALIA. Orfe?

LLUIS. Sí. No és cert que va morir el teu pare?

AMALIA. Sí, sí... No l'he conegut mai. *(Una cadència dolça de guitarra o acordeó, quelcom plebeu i sentimental, es deixa sentir. L'Ambròs, durant aquesta escena, ha passat cap al «merendero» de primer terme.)*

LLUIS. Seràs meva, meva davant de tots!

AMALIA. El meu rei!

LLUIS. Ja veus el que faig per tu. Per davant de la voluntat dels de casa, primer seràs tu!

AMALIA. Ah!

LLUIS. Ho juro per aquesta nit. La nit de l'amor. *(Pausa.)* Però si ets tu la que no m'estimes. Ets tu la que no dones proves de res, tu.

AMALIA. Jo?

LLUIS. Sí, tu. Jo per tu ho deixaré tot, tot. I tu què faràs? Deixaràs de ser cambrera, res més, però fins aleshores...

AMALIA. Què?

LLUIS. Que no m'has fet ni un petó.

AMALIA. Lluis!

LLUIS. Sempre ens tenim de veure al carrer; jurar-nos amor al carrer; dir que ens estimem davant de testimonis...

AMALIA. Si no pot ser...

LLUIS. Tu per mi faries el que jo et demanés?

AMALIA. Lluis!

LLUIS. No seràs la meva dona? •

AMALIA. Lluis!

LLUIS. Vina amb mi! Sigues meva! *(S'enllancen amb un petó. Van poc a poc cap al «merendero».)*

AMALIA. I tu meu per sempre!

LLUIS. Per sempre. Es la nit de l'amor!

(Fan mutis al reservat primer dreta; a poc calla la música. Per la muntanya apareix la
MERCEDES. *Mira per tot arreu.)*

MERCEDES. Carlitus!... Carlitus!... *(Entra en escena.)* Carlitus! *(Apareix l'AMBRÒS.)*

AMBROS. A qui crida?

MERCEDES. No ha vist pas aquell estudiant moreno que ballaba amb mi?

AMBROS. Diu que era moreno?

MERCEDES. Sí.

AMBROS. Dones busqui'l negre.

MERCEDES. Ha fugit?

AMBROS. Qui sap on para!

MERCEDES. El murri! I això que m'ha dit que em donaria els tres duros! Si torna al cafè, l'esgarrapo!

AMBROS. No es desesperi. Si vol jo n'hi ensenyaré una mina.

MERCEDES. També vostè?

AMBROS. (*Apart.*) Vianda menuda. Es això el que vol l'americà. (*Alt.*) Esperis, que soparà.

MERCEDES. No tinc gana.

AMBROS. Ja pendrà vermut. (*Ambròs ha anat cap al segon reserrat.*) Un moment. (*Surt l'oncle.*) Miri, no és aquesta la que vostè esperava?

FREIXAS. La mateixa. Ni feta d'encàrrec!

MERCEDES. Però si no el conec!

AMBROS. No en faci cas. Es un empresari americà que ve a posar un cafè de cambres al Brasil.

MERCEDES. Ah! Es un empresari?

FREIXAS. Tot el que vulgui seré.

MERCEDES. I diu que'm convida a sopar? No ho sembla pas d'empresari.

FREIXAS. Per què?

MERCEDES. Perquè els amos de cafè sempre volen que convidin els altres.

FREIXAS. Sóc així jo. Passi i veurà com jo soc un empresari a l'americana. Passi, passi. (*La Merceneta entra. A l'Ambròs.*) Ho veu com tenia vianda amagada? No bado jo!

(*Torna a sentir-se al lluny la cançó de les cambres. Apareix la rondalla per la muntanya. Venen en CICATRIZ i PENSADOR, amb el pendó; ENCARNA, MAÑA, SIDÈRIA, SERENITAT i MARFILEÑA. En CARLITOS surt pel «merendero» al sentir les veus.*)

CICATRIZ. Alto!

PENSADOR. Ja ha arribat l'hora de la coca.

CICATRIZ. Visca la coca!

TOTS. Visca!

PENSADOR. Però, i Tonini?

CARLITOS. I la menor?

CICATRIZ. I l'Amàlia?

MAÑA. I el seu amic?

PENSADOR. Tururut!

SERENITAT. Serenitat!

PENSADOR. No... és que anava a fer una crida. Tururut! Aquell que trobi unes parelles perdudes, que'ls hi digui que és arribat el moment de la coca.

MAÑA. Qui no hi sigui, no serà comptat.

ENCARREGAT. Lo estrany és que no hi sigui la *Estómagó Artificial*.

CICATRIZ. Potser deu tenir una altra coca a

la mà. Doncs, som-hi, que aviat serà clar. Vostè, mentrestant, aménisi. El tallar la coca és *algo* sensacional. (*Agafa la coca i la trenca en dos trossos.*) A la una, a les dues, a les tres! (*El Cartagenero ataca un campàs de la marxa reial. En aquest moment es sent un trò terrible després d'un llamp esgarrifós.*)

TOTS. Ai, Reina Santíssima!

PENSADOR. Ja deia jo que plouria.

MAÑA. Adéu, coca!

SIDERIA. A on anem ara?

MARFILEÑA. I sense paraigües! (*Van cap al «merendero».*)

AMBROS. No, cap aquí, no. S'han reventat les aixetes del dipòsit, i tot és una llaguna.

CICATRIZ. Cap a l'hort del Valencià!

PENSADOR. Campi qui pugui; jo ja tinc *pali*!

MARFILEÑA. Vina aquí, anirem sota una figuera. (*Gran xivarri. El Cartagenero inicia el desfíl tocant l'imitació de l'atac a la baioneta. Tots fugen. Segueixen els llamps i els trons.*)

MERCEDES. (*Sortint del «merendero».*) Ai, Reina Santíssima!

FERRAN. Jo fujo!

FREIXAS. Però si aquí no plou. Encara queda sopar. Si aquí s'hi està com a casa!

MERCEDES. Passiho-bé. Bon profit, que aquí no hi han *para-rayos*.

AMBROS. Ei, ei; faci'm el favor de pagar! (*Mercedes fa mutis.*)

FREIXAS. Menuda, menuda! Ah! Jo venir de l'Amèrica i fer el *primo*? No! Jo no la deixo anar!

AMBROS. A on va, vostè? Pagui!

FREIXAS. Ja torno.

AMBROS. Ei! I pensar que se m'ha mullat la pólvora de l'escopeta? Vès per què em serveix ser del somatent? (*Mutis.*)

(*PAPITU apareix tapat amb el «mantón» de Manila de la Milagros*)

PAPITU. Ja tinc paraigües i vint naps!

AMBROS. (*Sortint.*) Ei, ep! Aquí no paga ningú!

MILAGROS. Lladre! Lladre! I deia que m'estimava! Lladre! (*Mutis.*)

AMBROS. Sí, lladre! Un negoci a l'aigua!

(*Segueixen els trons i llamps i la pluja; a poc, paren. Comença a clarejar el dia. Se senten els ocells que canten. Surt un raig de sol. Entra en CARLITOS i va cap al reserwat de primer terme.*)

CARLITOS. Lluís! Lluís!

LLUIS. (*Sortint.*) Està desmaiada!

CARLITOS. Deixa-la. Es lo millor.

LLUIS. Què vols dir?

CARLITOS. Pensa que avui ja seràs metge.

LLUIS. Però...

CARLITOS. Què?

LLUIS. Es que'm sembla que he fet un crim.

CARLITOS. Eh? Desvariejes!

LLUIS. No. Es cert. L'Amàlia no era el que'ns pensave'm tots. Era una infeliç; era honrada!

CARLITOS. Millor. Quin final d'història d'estudiant! Quin record! Quina més gran victòria! Anem, i deixa-la que faci sa via; anem nosaltres a la nostra.

LLUIS. Pobra Amàlia! (*Fan mutis per l'esquerra. Segueixen els ocells sa cançó; a poc la veu llunyana de Tonini, que's va apropant.*)

TONINI. Amàlia! Amàlia!

AMBROS. (*Va cap al reservat.*) Ei! Faci el favor; faci el favor; a dormir, a casa!

(*Apareix AMÀLIA, al fons, vergonyosa*)

AMÀLIA. I ell?

AMBROS. Quí vol dir?

AMÀLIA. I ell?

AMBROS. Ah! El que ha sopat amb vostè? E concèix que tenia pressa.

AMÀLIA. Ha fugit?

AMBROS. Sí.

(*Apareix, al fons, TONINI*)

AMÀLIA. Però tornarà?

AMBROS. No ho crec pas.

AMÀLIA. El canalla! M'ha enganyat! El canalla!

AMBROS. No pas tant. M'ha dat això; tingui. Diu que és tot el que ell tenia. (*Li ofereix un billet de banc.*)

AMÀLIA. Eh?

AMBROS. Sí; diu que és per vostè.

AMÀLIA. (*Amb gest desconsolador.*) Per mi! Per mi! (*Esquinza el billet.*) Canalla! (*Va a caure a terra. En Tonini, que ho ha sentit tot, va cap a ella i la sosté. L'Ambrós fa mutis cap al «merendero» fent gests de no entendre res.*)

TONINI. Amàlia!

AMÀLIA. Ja estic sola! (*Se sent al lluny la cançó que s'acosta.*)

TONINI. Amàlia. Ja tornarà.

AMÀLIA. No; que no torni; viuré sola; sempre sola! Ja puc anar amb elles al cafè a vendre'm. Ja n'han dat diners de mi! Ja tinc preu! (*Es sent la remor del cor que s'acosta. Els ocells canten.*)

ACTE TERCER

El «Submarino Ball»

QUADRE PRIMER

Saló del cafè de cambres «El Submarino Ball». En el fons, el mar. Decoració fantàstica i arbitrària. Esquerra, primer terme, entrada dels personatges a escena. El taulell és al fons dreta, no visible al públic, una llotja pels músics. A l'airecar-se el teló son a escena CICATRIZ, ABOCADOR i l'orquestra, que toca un pasdoble d'aquells que fan fredat.

CICATRIZ. Més fort, més fort! No tinguis por de refredar-te. Encara que's senti de lluny. La música de vent és el perfum d'un ball. Apa, vostè, el de la trompa, bufi. (*L'Abocador balla sol pel mig de la escena.*) I tu, abocador, prou brometa i a obrir els balcons: que's tornin sorts els vehins, tan em fa! Aquell que crida te raó, i jo vui ser el Cafè que cridi més. (*Calla la música.*)

(*Entra en PAPITU, que du la cara plena de tafetà*)

PAPITU. Gràcies a Déu!

CICATRIZ. Què vols dir?

PAPITU. Que gràcies a Déu que callen! Això no és un pasdoble, això és un atac a la baioneta; si tota la Ronda en va plena; massa soroll. Ara mateix un m'ha dit: «Al *Submarino* ja toquen a xafarranxo de combat».

CICATRIZ. I tu què saps? La gent vol música.

PAPITU. Mira la prova: son les deu i... ni una *alma*. La música domestica a les feres, però no domestica als concurrents de cafè.

CICATRIZ. I tu què saps?

PAPITU. Qué què sé? Que no passa una ànima i que això és un *desdoro* per mi, que soc el *guapo* de la casa.

CICATRIZ. Doncs no sé de què et queixes. Tu rai; si no ve gent, no hi han bronques, i si no hi han bronques, tu pots conservar sencera la cara.

PAPITU. Amb bronca i en sense.

CICATRIZ. Es clar; veïam la còdula.

PAPITU. Com que tu tens la cara ratllada, et creus que tots els valents l'han de tenir.

CICATRIZ. Ja comences!

PAPITU. Això és carinyo i res més que carinyo. *(Per el tafetà que du a la cara.)*

CICATRIZ. Un carinyo que'm va costar un món de pessetes. El dia que la Milagros va fer-te això, em va costar tres duros de pisa.

PAPITU. *Quiebras* de l'ofici.

CICATRIZ. Però entretant...

PAPITU. Lo que aquí no hi ha és direcció. Anem a la ruïna; aquí sobra molta gent. En Tonini, que és un pallasso que no te gràcia i el Pensador, que és home trist com un civil.

CICATRIZ. I la teva germana.

PAPITU. No fos per el Tonini... Però, com que no vol alternar!

CICATRIZ. D'ensà que va tenir el fill, que està com el rellotge de l'Universitat.

PAPITU. Què vols dir?

CICATRIZ. Que no va a l'hora. Jo no dic que la teva germaneta no tingui el tipo de cambra, però és patosa. Ja està bé que tota cambra que s'estimi tingui una mica d'història sentimental, però no que la col·loqui a tothom.

PAPITU. Home!

CICATRIZ. Si ja ho sé. Que és desgraciada! Que aquell estudiant la va enganyar; que el seu fill està malalt... i què? Aquí la gent vol café amb gotes, però no pas amb llàgrimes. Ja saps com li diuen al seu torn?

PAPITU. No.

CICATRIZ. «El Valle de los Afigidos».

(Entra el PENSADOR: du altres pantalons, va carregat de llibres; no diu res a ningú; s'asseu a una taula del primer terme esquerra.)

PAPITU. Ho veus? No diu ni *buenas*: és un mal educat.

CICATRIZ. Jo li donaria una... però ocm que escriu els ròtuls dels miralls i no més cobra amb sandvichos...

PAPITU. Veuràs, jo. *(A Pensador.)* «Buenas»!

PENSADOR. «Buenas», què?

PAPITU. «Buenas», bona nit.

PENSADOR. Per mi, no gaires: encara no he sopat.

PAPITU. Miri, Pensador, deixi's de bromes, que això no és una sala de lectura.

PENSADOR. Quin mal faig llegint?

PAPITU. Què quín mal fa? L'altre dia un nou parroquià va dir: «Mira si deuen ser lletjes les cambres del local, que aquell que te la cara de secretari de la casa, llegeix per no veure-les».

PENSADOR. Potser tenia raó. Hi ha cada cara de broquil..

PAPITU. Doncs, si s'aburreix, per què hi ve vostè al cafè?

PENSADOR. Perquè no sé a on anar. Vostè es pensa que si la gent de Barcelona sapigués a on anar aniria als cafès de cambres? I ca!

CICATRIZ. El deshauciarà an aquest jove!

PAPITU. Quina barra!

PENSADOR. Vòl dir que li espanto la parròquia? (*Riu.*) Però si aquest saló ja te un motiu: «El Desert de la Ronda». Ja en perdrà de duros, ja! Abans d'una setmana te que tancar; li pronostico. Això sí que te gràcia: posar un cafè per a caçar *primos*, i l'únic *primo* és l'amo!

(*Entren, una a una, SIDÈRIA, SERENITAT, MAÑA i MARFILEÑA; totes van al seu lloc i es posen un davantal.*)

SIDÈRIA. *Buenas.*

CICATRIZ. Fixi's a quina hora venen... Un quart de onze. A totes mig sou de multa!

SIDÈRIA. (*Al Pensador.*) No vol pas cafè, vostè?

PENSADOR. Encara no vui morir.

SIDÈRIA. És que aquesta taula és del meu torn, i si vostè l'ocupa, sap?

PENSADOR. Noia, no vui que t'arruinis. (*Va a una taula del fons.*)

SERENITAT. *Buenas.*

PAPITU. Serenitat; ara per ara ja tens mig sou de multa.

SERENITAT. Què diu?

PAPITU. Que has fet tard.

SERENITAT. Sí, sí; he fet tard per servir al rei del Japó, que volia lleteta... Mira-te'l. Ei, ei, no embruti la taula que és del meu torn! Veïam si deixarà alguna lletra enganxada!

PENSADOR. Podries ensopegar; ja sé que a tu et fa nosa tot el negre. (*El Pensador va a una taula del fons, dreta, i entren la MAÑA i la MARFILEÑA, que van del braç.*)

MAÑA i MARFILEÑA. *Buenas!*

PENSADOR. Romeo i Julieta!

MARFILEÑA. Què diu, vostè?

PENSADOR. Res: llegia Romeo i Julieta. Tragèdia de Xespir.

MAÑA. Deixi'l dir: tot és enveja!

PENSADOR. Ja! Voldràs dir que jo tindria de fer l'amor a en Tonini? No som *camareros hermosos y konrados*, nosaltres.

MARFILESA. Deixa'l, Maña. De no menjar li fa pampallugues el cervell.

PENSADOR. Escolti: Per què es diu Maña, vostè?

MAÑA. No ho sé.

PENSADOR. No és pas de Calatayud?

MAÑA. De Calatayud? Del poble sec.

PENSADOR. I per què li diuen Maña?

MAÑA. I per què no m'ho tenen de dir? Què és cap deshonra? Perquè com a tots els cafès hi ha una Maña, doncs Maña em van posar. Soc del torn de l'estudiant i els soldats aragonesos. En dir *redió*s! *mañico*, i donar bofetades, ja'n tinc prou. Semblo una *Pilarica*.

PENSADOR. Noia, el dia que viaguin xinos, ja sé com et posarán.

MAÑA. Com?

PENSADOR. Mandarinina.

PAPITU. (A *n'en Cicatriz*.) Escolti; si no ve l'americà, estem a la ruina.

CICATRIZ. Què passa?

PAPITU. Que no hi han diners per a començar el joc; tots son papallones i no hi ha ni un bunyol de calderilla!

(*Entra la MILAGROS i s'asseu a la taula del Pensador*)

MILAGROS. *Buenas!*

CICATRIZ. La Milagritos!

PAPITU. Ella! Si tindrè *pata!*

PENSADOR. (A *Milagros*.) Que també em vol treure de la taula?

MILAGROS. Ai!

PENSADOR. Què te, jova? D'on venen aquests *suspiritos*? No te pas un acordeó amagat?

MILAGROS. Ai!

PENSADOR. Deu tenir un mal secret!

CICATRIZ. Ho veu. Ja llagrimaja. No farem res; si tant se n'hi endon, posa-la a pensió, prò no la duguis al cafè.

PAPITU. Si es ella, que ve...

CICATRIZ. Ja. Per tornar-te a esgarrapar?

(*Entren en CARLITOS i parroquians; s'asseuen al fons*)

PENSADOR. Ja n'hi han dos a la ratera! Pobres! D'aquí a un mes, no dono ni cinc cèntims per la seva vida. Oh, i aquell és jove; si li pogués fer senyes perquè se'n anés... (S'*aireca i comença a fer senyes a un dels parroquians. En Papitu s'acosta a la taula de la Milagros.*)

MILAGROS. Papitu!

PAPITU. M'hi mudat!

MILAGROS. No siguis cruel! Creu-me, d'ensà que't vaig esgarrapar, ja he tingut tres

atacs d'histèric. Ja sé el que és l'histèric, ara.

PAPITU. Pren til-la.

MILAGROS. No puc. Ni til-la, ni ranci, ni res...
Faig una vida de *màrtira*; m'hè tingut d'apretar la cotilla, i aquells enagos, els únics que tu em vas deixar perquè no'ls volien a l'empenyo, em venen amples.

PAPITU. Menja puré de gallina i fes el solitari, que això engreixa.

MILAGROS. Sense tu, la mort! Tot! Ja he comprat passatge per a Amèrica, per veure si me'n vaig a *pique*!

PAPITU. Felic viatge!

MILAGROS. I tant bé com hi podem estar plegats! De tant en tant, als toros; en cotxe; no més amb una mica de contentació...

PAPITU. Prò esgarrapes! Mira la cara: és un mapa de la ex-guerra! (*Segueixen parlant.*)

PENSADOR. (*A Carlitos.*) Miri, jove: si'm vol creure a mi, no prengui cafè.

CARLITOS. Per què?

PENSADOR. Perquè patirà.

CARLITOS. Què vol dir?

PENSADOR. Que el cafè és artificial.

CARLITOS. Ja m'agrada: si és bo, desvetlla.

PENSADOR. Val més que dormi.

MILAGROS. I què tinc de fer perquè m'estimis?

PAPITU. Què?

MILAGROS. Sí!

PAPITU. Faries el que't demanaria?

MILAGROS. Sí!

PAPITU. Doncs, mira: no parlis més amb mi fins que tinguis la cara com jo.

MILAGROS. Això no més?

PAPITU. Sí!

MILAGROS. Doncs te! (*Es clara les ungles a la cara.*) M'estimes, ara?

PAPITU. Castiga! (*Fent-li una festa.*)

MAÑA. Ai! (*Espantada, al veure-ho.*)

SERENITAT. Aigua!

SIDERIA. Arnica!

PENSADOR. Anís!

CICATRIZ. Això és el deshonor de la casa! Així sí que se'n anirà a *pique* el Submarí.

PAPITU. Que s'enfonsi!

CICATRIZ. Eh?

PAPITU. Però, qué no ven el què ha fet?

CICATRIZ. Una bestiesa! Lesions de primer grau. Una quinzena.

PAPITU. Una bestiesa? Passiho-bé, senyor Cicatriz!

CICATRIZ. Ja se'n va?

PAPITU. Me'n vaig al Món amb una dona!

Anem, Milagros; això val més que un petó.

Ja pots esgarrapar-me el dia que't torni a deixar sense arrecades. (*Mutis els dos.*)

CICATRIZ. Però, on aniran així?

PENSADOR. A brindar pel seu amor, amb una copa de timol i un paquet de cotó fluix.

MAÑA. Quina estimació!

SERENITAT. Vaja, Pensador, apuntis això per fer-ne una novel·la.

CARLITOS. I vostè també dóna proves d'amor esgarrapant-se?

MARFILEÑA. No. Jo ho faig demanant una copa de conyac.

CARLITOS. Caram!

MARFILEÑA. I de marca.

CARLITOS. De marca?

MARFILEÑA. Ja començo a estimar-te una miqueta. (*Va a cercar el conyac.*)

CARLITOS. El dia que aquesta m'estimi, se'n beurà un barril!

(*Entra en TONINI. Va cap a Cicatriz.*)

TONINI. Escolti, senyor Cicatriz.

CICATRIZ. Hola!

TONINI. No cridi.

CICATRIZ. Digui, què te? Què li passa?

TONINI. Que tinc gana.

CICATRIZ. (*Rient.*) Ja, ja, ja! Escolteu a en Tonini, el pallasso més graciós del món! En te unes...

VEUS. Eh? Què diu?

CICATRIZ. Ja, ja, ja! Si no'm puc tenir; diu que... diu que...

SERENITAT. Veïam; serenitat; què diu?

CICATRIZ. Ja, ja, ja!

TONINI. Es una broma.

CICATRIZ. Segui, home, seguei, i aquí te un *puro*. Se'l te guanyat pel xisto.

PENSADOR. Senyor Cicatriz; és que jo també m'estic morint de necessitat.

CICATRIZ. Tingui un altre. Ja, ja!

TONINI. Escolti, amic meu; com és deu dir això de que un te gana?

PENSADOR. No ho sé. Jo no més sé la manera de treurete-la de sobre.

TONINI. De quina manera?

PENSADOR. Amb un bistec.

TONINI. Això ja és vell.

PENSADOR. I radical! Ja veurà. (*Cridant.*) Dos bistecs!

SERENITAT. Eh?

PENSADOR. Dos bistecs, per a dos senyors que no tenen gana. (*Serenitat se'n va a demanar els bistecs i després torna.*)

TONINI. Però, com ho pagarem això?

PENSADOR. Miri que hi ha allà dalt. (*Senyalant al sostre.*)

TONINI. Un musclo.

PENSADOR. No, més amunt del musclo; la Providència; cregui, Tonini, és la millor dispesera. Jo ja fa anys que tinc a la Providència fins com a mosso de cafè.

(*Entra l'ABOCADOR*)

ABOCADOR. Que arriba el senyor Freixas! (*Espectació.*)

CICATRIZ. Banda, a bufar! (*Gran xibarri. La banda toca un tros de pasdoble.*)

CICATRIZ. Visca l'americano!

TOTS. Visca!

PENSADOR. Visca l'almirall del Submarí!

(*Entra el senyor FREIXAS*)

FREIXAS. *Te digo yo!* Gràcies, noies. Semblo el diputat per Iquique. (*L'Abocador al seu costat li vol pendre el berret i el bastó.*)

FREIXAS. (*A l'Abocador.*) El berret, tingui; el bastó, tingui. (*L'Abocador encara es queda.*)
Què vol les sabates, ara? *Te digo yo!* Ah!
Deu voler propina. (*Li dóna.*)

ABOCADOR. Visqui! (*Se'n va.*)

FREIRAS. *Buenas*, Tonini i companyia. Què pendran una copa? (*Seu a la taula d'ells.*)

PENSADOR. Sí.

TONINI. Però...

PENSADOR. Sí; una copa de conyac amb patates i una mica de bistec.

FREIXAS. Una copa amb patates i bistec? *Te digo yo!*

MAÑA. Tu, Serenitat; avui no te'n vas a casa sense un parell dels grossos de propina.

SERENITAT. *Suerte que tiene una!*

FREIXAS. I per què no demanen *plátanos*?

PENSADOR. Amb el bistec?

FREIXAS. O pinyes.

TONINI. No; de pinyes ja n'hi haurien hagut si no ve vostè.

MAÑA. Escolti, *americano*; el dia que li deixi un recó en el cor la Merceneta, ja se'n recordarà d'una dona que li agrada que la mínim.

FREIXAS. El meu *corazoncito* està ple de recons.

MAÑA. Sí, però la Merceneta encara que petita, ompla molt.

FREIXAS. La menuda? Ja, ja, ja! Si no l'he vista des d'ahir. Que ho digui aquest. Vam anar de *juerga*; veritat, Pensador?

PENSADOR. I quina *juerga*! Quin aburriment! De primer sopar al Lyon. Res: canelons, llenguado, *rosuif* i xampany; amb nosaltres venien la Merceneta i dos franceses. Quin aburriment! Vam anar amb auto. Jo ja no podia més. Però, de sopte, un neumàtic de l'auto estalla; l'auto va anar contra una fanal, i una francesa es va trencar una cama; l'altra un braç i el xòfer de poc es mata. Quina gràcia!

MAÑA. I la menuda?

FREIXAS. Res. Del susto li va donar per anar a casa seva; ja vindrà.

CICATRIZ. (A *Freixas*.) Escolti; és un moment no més.

FREIXAS. Molt? (*Comprenent el cop de sabre*.)

CICATRIZ. No. Vint duros. Es per no descambiar.

FREIXAS. Tingui, home, tingui. El que un guanya a l'Amèrica ho te de disfrutar.

CICATRIZ. (*Va al fons dreta*.) Apa, a començar; tallen vint duros!

FREIXAS. Qué és dolça-la vida!

PENSADOR. I que és dur el bistec!

(*Entra la MERCENETA; va molt elegant*)

MERCENETA. Hola, *Papagallo*!

FREIXAS. Eh! Qu'ls hi sembla com la porto?

PENSADOR. Molt bé! Va de *camarera prodigio*.

MAÑA. Fixa't, tu. Es aquell vestit de l'aparatador de la Rambla.

MARFILEÑA. Això és un *primo*!

MAÑA. Un *primo* i un badoç. Si n'hi fa de tots tamanyes.

FREIXAS. I si la vegessin per dintre! Mirin, mirin les lligues-cames; son de gala de capità general. (*Vol ensenyar-les*.)

MERCENETA. Estigas! (*Fugint d'ell*.)

FREIXAS. Apa li ha donat per menjar pollastre. Miri si n'ha menjat, que de les plomes ja se'n ha fet, en un any que la conec, tres edredons pel llit.

PENSADOR. Quina escalforeta ha de tenir!

SERENITAT. I l'Amàlia, qué no ve?

SIDERIA. Crec que te el seu fill molt greu.

SERENITAT. Que'l curi amb medicina de la seva honra.

MAÑA. Quina ximple!

SERENITAT. Ja saps com li diuen al seu fill?

MAÑA. No.

SERENITAT. *El hijo del trueno*.

MAÑA. *El hijo del trueno?*

SERENITAT. Sí. No veus que la van entabanar fa un any, en la tempesta de Montuich?

PENSADOR. Això em fa pensar com li varen posar al fill de la Cesarina.

TOTES. Còm?

PENSADOR. *El hijo del túnel*.

TOTES. Eh?

PENSADOR. Sí, perquè en un viatge de nuvis va passar pel túnel de l'Argentera, i a l'arribar a Sant Vicens, ja tenia basqueig.

MERCENETA. (A *Tonini* i *Pensador*.) Que no saben la notícia?

TONINI. Quina notícia?

MERCENETA. La que acabo de saber.

PENSADOR. Però...

MERCENETA. Es terrible!

FREIXAS. Dignes.

MERCENETA. Que l'Encarna és una mala dona.

TONINI. L'Encarna?

MERCENETA. Sí.

PENSADOR. Perquè se'n va anar del Submarí és una mala dona?

MERCENETA. No, no... Que l'he vista amb en Lluís, sopant al Paralel-lo.

TONINI. En Lluís i l'Encarna?

MERCENETA. Sí.

TONINI. Pobre Amàlia!

MERCENETA. Jo no he pogut per menos que acostar-me a la seva taula i donar-li una mala mirada...

PENSADOR. I què?

MERCENETA. Que ella m'ha dit:—*Hasta luego*.— Avui aniré amb aquest al *Submarino*.—

SERENITAT. I fa ben fet.

MERCENETA. Es clar, com que tu no tens cor!

SERENITAT. I com que l'Amàlia és una santa!

MERCENETA. Més que tu.

SERENITAT. Però jo no vui que cap home encengui ciris davant meu. Si ella en te la culpa; si en Lluís l'estimava; però ella vinga a fregar-li pels ulls el fill, i està clar, a cap home de carrera li agrada això.

MERCENETA. Per això és el seu pare!

MAÑA. No ho du pas escrit al front.

MERCENETA. Però ho porta a l'ànima.

(*Entra l'AMÀLIA*)

AMÀLIA. (*Al Cicatriz.*) Bona nit. Em dispensarà, però...

TONINI. Amàlia; quina cara que fa, la pobre!

CICATRIZ. Tu, avui, sense sou. No son hores de venir a la feina.

AMÀLIA. No he pogut venir abans.

CICATRIZ. Doncs plega.

TONINI. Amàlia!

FREIXAS. Sempre està trista aquesta mossa. Quan la veig, tot se'm regira. Ja m'ha fet mal el xampany! (*Se'n va de la taula cap a un altre lloc.*)

CICATRIZ. Senyor Freixas, vol que bufin una miqueta?

FREIXAS. Eh?

CICATRIZ. Si vol *grimègia*? Tinc una parella arribada del país del Pericon, creadors del pericon del *Submarino*.

FREIXAS. *Qué esperanza!* Vinga pericon i xampany.

CICATRIZ. Per tots?

FREIXAS. Fins que el *Submarino* navegui! (*Duen ampolles de xampany.*)

MAÑA. Això és un home!

CICATRIZ. Apa, apreneu, preciosos. «El Pericón Submarino» Electricista, llum blava, que som al fons del mar. (*Una parella balla.*)

TONINI. Te, menja; no et faci vergonya.

AMALIA. No.

TONINI. Menja; si no tinc gana. Ho he demanat per tu; t'esperava.

FREIXAS. Més xampany!

TONINI. Per què has vingut?

AMALIA. La tia Pascuala es a casa amb el nen, el pobre! Necessitava venir; jo no sé viure sense el Cafè. No serveixo per res més. No més aquí puc trobar el que necessito.

MERCENETA. Amàlia, i el nen?

AMALIA. No sé; malament. Ja ni em coneix. No sé què fer.

MERCENETA. Vestè'n.

AMALIA. No puc. Em despatxarien. Tu saps que ara hi han masses cambres i una no troba acomodo...

MERCENETA. Si tu vols...

AMALIA. Què?

MERCENETA. Aniré jo a fer-li companyia.

AMALIA. Tu a casa meva? Però, i el teu amic?

MERCENETA. Ja no hi veu de cap ull. Deixa'm que hi vagi. T'espero allà, i després soparem plegades. A mi rai que no em dirà res l'amo!

FREIXAS. Menuda, menuda!

MERCENETA. (*Al senyor Freixas, acaronent-lo.*)
Apa, fes nonon, que ja torno.

CICATRIZ. Ja te'n vas?

MERCENETA. Qué no hi fet prou gasto? (*Mutis.*)

AMALIA. Qué és bona, la pobre!

TONINI. Ja ho veus, bona per tu; i quí sap si per aquest home serà la ruïna.

AMALIA. Tonini, que ja no puc més. No sé què fer, a on anar, a quina porta trucar... Si vaig a les senyores, ni em reben. Soc cambraera, parlo amb homes, no soc honrada... He volgut ser de tot, de tot el que una dona pot ser sense humillar-se el front. Tot inútil. Avui, desesperada, he anat a casa d'una marquesa del Passcig de Gracia; és la Presidenta d'una Associació benèfica; hi he anat sense dormir, plorosa; ella ha trigat a rebrem-hi; era a missa. Jo anava plena de confiança. Li he dit tot... tot. El meu pecat, el meu abandó. He dit que jo l'estimava a en Lluís; que'm va jurar ser el meu home. He confessat la taca que va posar sobre mi el pare. I ella, somrient, m'ha dit: «No podem fer res si vostè no canvia radicalment. Nosaltres no podem donar feina a una dona que fóra un escàndol tenir-la a casa. Pensi que Barcelona és un poble on tot se sap. Jo no puc recomanar-la enlloc: si vol, durem el seu fill a l'hospital i vostè podrà ser tancada en un convent per a treballar per sa vida». Parlava com una santa. Tot era sant en aquella casa; tot, menys el senyor Marqués. Es un vell que visita un

pis davant de casa, on per diners pot comprar noies com la Merceneta, aquestes noies que després vol tancar en un convent la seva dona. Morir! Morir! Jo no puc més! Tot em fa fàstic!

TONINI. Esperança, Amàlia; quí sap? (*Apareix* FREIXAS.) Amàlia. Fes una prova. Tu necessites diners; potser aquest home...

AMALIA. No sé... no m'atreveixo. Digui-li vostè; com que ell mai ha tret res de mi...

TONINI. Escolti, senyor Freixas, un moment: l'Amàlia vol dir-li una paraula.

CICATRIZ. (Aquesta li voldrà carregar el mort del nano.)

FREIXAS. La trista? Que no em col·loqui l'història de la seva deshonra, ara. (*Va a n'ella.*) Digui, digui: però res de llàgrimes, que a la meua Merceneta ja me l'ha enmetzinada. Si parla de vostè, ja pot estar menjant pollastre, ja, que sempre plora.

AMALIA. Es que no puc fer altra cosa.

FREIXAS. Doncs rigui, dona, rigui, que vol el mateix. Si riu, li dono un duro.

AMALIA. No puc... Miri, senyor Freixas, ja veig que vostè és un home bo...

FREIXAS. Que son estranys a Espanya; diuen que un és un home bo quan és un *primo*.

AMALIA. No és això.

FREIXAS. Al bulto, dona, al bulto: què vol? Que te de pagar a la modista? Que te de fer un regal al seu currutucó? Que te d'anar de *grimègia*?

AMALIA. No.

FREIXAS. Doncs, què te?

AMALIA. El meu fill...

FREIXAS. Ah, no! Històries tristes, no! Els diners son per a alegrar-se, no per posar-se trist: ja deia jo que'm sortiria amb una *salidita*, aquesta! (*Entra l'ABOCADOR.*)

ABOCADOR. Senyor Freixas, aquesta carta per vostè.

FREIXAS. Per mi? Més llagrimetes? Veiam. (*Llequeir.*) «Estimat oncle: Perdoni'm, però vostè m'ha ensenyat el camí de l'Amèrica. Al llegir aquesta carta, la seva *papagaya* i jo serem a bordo del «Infanta Isabel», una mica més enllà de Tarragona. Salut! Posdata: La seva dona ha tret tots els diners del banc: perdó, oncle! *Ferran*».

CICATRIZ. No vol pas *alao*?

FREIXAS. Qué què vui? Un torpeder! (*Posant-se furios.*)

PENSADOR. Un torpeder?

FREIXAS. Sí; un tórpeder... una canoa automòvil...

TONINI. Però, què te?

FREIXAS. Que m'ha fugit la dona!

TOTS. Ja, ja, ja! (*Riuen.*)

PENSADOR. Deixi-la estar; vostè en trobarà d'altres.

SERENITAT. Si vol una suplenta?... (*Presentant-se.*)

FREIXAS. Es que m'ha fugit amb els diners. No soc cap *primo*, jo; tinc de trobar-la. Fia't d'en *Pablo y Virginia!*

CICATRIZ. Ei, ei, senyor Freixas; el compte, el gasto...

FREIXAS. El gasto? Ja torno. (*Anant-se'n.*)

CICATRIZ. Però, a on va?

PENSADOR. Calmi's; no la mati.

FREIXAS. Matar-la? No soc cap tonto; però vaig a veure si puc foradar-li la bossa. (*Mutis.*)

CICATRIZ. No ha estat res; un *americano* que se'n va; ja n'arribarà un altre.

PENSADOR. Ja. Vostè és d'aquells que diuen que cada dia arriba a Barcelona un *primo*. La qüestió és trobar-lo.

(*Entren LLUIS i ENCARNA*)

AMALIA. Ell!

TONINI. Deixa'l estar.

AMALIA. Amb ella; la mala...

TONINI. Si ella es pensa no fer-te cap mal. Ell ha arribat del poble, ha passat uns dies a Barcelona i ha triat una temporera.

MAÑA. Hola, Lluís!

SIDERIA. Hola, Encarna!

MAÑA. Vostè sempre fent patí?

LLUIS. Quí, ella? Si és ella la que no vol escoltar-me.

CICATRIZ. Vaja, Abocador, obra les finestres; música, música: es te d'animar això.

PENSADOR. Farem un tom. No sé si és que no en tinc costum, però això de menjar em vé tant de nou, que tinc de fer la digestió. Vol ballar, Serenitat?

SERENITAT. Però sense dir-me cap quènto. (*Ballen tots menys en Tonini i l'Amàlia.*)

(*Entra la MERCENETA: segueix la música*)

MERCENETA. Amàlia! Amàlia!

AMALIA. Què? Que ja saps que t'ha fugit el teu...

MERCENETA. No és això, no.

AMALIA. Dignes.

MERCENETA. El nen, el teu nen...

AMALIA. Dignes!

MERCENETA. Que no sé... te els ulls en blanc... està fret...

AMALIA. Mort!...

MERCENETA. No, no t'alarmi's, però vès a casa!

AMALIA. A casa? I ell aquí? (*Anant a Lluís.*)

TONINI. Què vas a fer, Amàlia? Calla!

AMALIA. Lluís, Lluís; prou ball, Lluís! (*Calla*)

la música.) Escolta: el teu fill s'està morint; és teu... teu... Vina!

LLUIS. Amàlia!

ENCARNA. Deixa-la anar. Es un qüento per què vagis amb ella; tot és una novel·la.

AMÀLIA. Calla, calla, mala amiga! Es cert. Vina amb mi, Lluís: vina amb mi. Però, què no tens cor?

LLUIS. Amàlia! (*Indecís.*)

ENCARNA. No; tu, amb mi; tu tens de quedar-te amb mi.

AMÀLIA. Vina. (*A Encarna.*) Deixa'l, deixa'l. Té! (*L'amenassa amb un ganivet de damunt d'una taula.*)

LLUIS. Amàlia! (*Deturant-la.*)

TOTS. Ai!

ENCARNA. Em volia matar, em volia matar!

CICATRIZ. Ordre!

CARLITOS. Vina, home, vina: en qüestions de cambreseres no t'hi fiquis.

ENCARNA. No m'ha fet res.

CICATRIZ. I tu, patosa: al carrer; a fer bullit, al carrer. (*L'empeny cap a fora.*)

AMÀLIA. Però ell es queda... no s'estima al seu fill!...

CICATRIZ. Al carrer! I gràcies que no t'entrego a la policia.

AMÀLIA. Sí, al carrer: sola, jo sola! (*Se'n va corrents. La Merceneta vol seguir-la.*)

CICATRIZ. I tu, aquí! Ara ja no tens *americano*: tens de formar com totes.

TONINI. Amàlia! Amàlia! (*La segueix.*)

MERCENETA. La pobre!

CICATRIZ. I música, música: no ha estat res. A ballar tothom! Tu amb mi. (*Balla amb la Merceneta, que plora: música.*)

ENCARNA. I tu, què no bailes?

LLUIS. No.

ENCARNA. No vens amb mi?

LLUIS. No.

ENCARNA. Però, què tens?

LLUIS. Qué què tinc? Que tinc aquí una punyalada per tota la vida: que jo era honorat, i he fet un crim: he mort l'il·lusió d'una dona!

TELO

QUADRE SEGON

Cami de les dones de tothom

La escena apareix dividida. Del fons, dreta, de l'escenari, ve un teló façana de cases d'un carrer del barri de les Dressanes. La lateral, dreta, està formada per la façana d'una casa amb dues portes: una amb un fanal que diu: «Habitaciones higiénicas». L'altre amb un ròtul que diu: «Bar Paraíso». L'altre costat de la escena és la misera habitació de l'Amàlia. Una porta al fons que dona a l'alcoba, tapada amb una cortina. Aquesta habitació té una porta que s'obra al carrer. Al «Bar Paraíso» hi toca un piano de maneta. Es mitja nit. A la porta està LA ROSSA: és una dona galant, no gaire jove. Fuma. Xiula un cuplet seguint la música del piano. SISCO ve, pel fons, trontollant.)

SISCO. «Bar Paraíso! Habitaciones higiénicas!» Està bé això. A la botiga pesco la mona i la pujo a dalt a fer non-non. Mira, una cadenera!

ROSSA. Adió, moscovita!

SISCO. Moscovita? No tens pas un diccionari?

ROSSA. Alante amb la companyia!

SISCO. Que no vaig sol?

ROSSA. I què has d'anar!

SISCO. Escolta, cadenera...

ROSSA. Estigui, burinot, i deixi tranquil·la a la que fa sa feina.

SISCO. Mira la preocupada! Què ets dactilògrafa?

ROSSA. No posem motius, i passi, si vol.

SISCO. Es que si tu no m'acompanyes...

ROSSA. Què pagues?

SISCO. Pagar, no sé; pendre, sí, pots pendre tot el que's presenti. Anem, cadenera.

ROSSA. Apa; ens refrescarem la gola. (*Fan mutis per la taverna.*)

(En l'habitació de l'Amàlia, i per la porta del fons, apareix la PASCUALA. Resta un moment mirant cap al fons: s'aïruga una llàgrima.)

PASCUALA. Pobre Amàlia! Quan el vegi...

(Al lluny, pel carrer, corrents com una boja, ve l'AMÀLIA. Entra a la seva habitació)

AMÀLIA. Es cert?

PASCUALA. Sí.

AMÀLIA. Fill meu!

PASCUALA. Amàlia! Amàlia! (*L'Amàlia entra a la arcoba del fons. Se sent que fa un gran xiscle. Després plors. Veus de: Fill meu! Fill meu!...*) (*A poc, entra en escena.*)

AMALIA. Però, com ha estat? No estava tant greu.

PASCUALA. Sí, però es va acabar el glaç que li posave'm al cap. Jo no en tenia més. Aquí, al davant, el glaç que tenien el necessitaven per la cervesa. Va començar a cridar i...

AMALIA. Calli... calli! Pobre fill meu!

PASCUALA. No hi entris més. No. (*L'Amàlia torna a entrar a l'arcoba; a dins de la taverna se sent gran trencadissa de vidres, veus de: Borratxo! Indecent!*)

(*Surt SISCO, com fugint d'una bofetada que li dona un XULO. Surt també la ROSSA*)

XULO. Tingui! I ja està pagat el gasto!

ROSSA. I ca! No se'n va de rossetes aquest! Si és un mal home! Si és aquell del carrer de Sant Pau que va deshonrar a la seva filla!

SISCO. Jo? La mala dona! Calla! Tu ets tan perduda com ella! Calla!

ROSSA. Així, pegui'm; no més amb dones s'atreveix! Guardes! Auxili!

XULO. Quin valent! Vinga la justícia! Corrents!

ROSSA. Calli, borratxo!

(*Ve un GUARDA*)

GUARDA. Què és això? Ah! El *Tragos!* Altra vegada de quinzena!

SISCO. Miri, guarda, que soc un infeliç!

XULO. Veurà, guarda: és el senyor que...

GUARDA. Sí, l'escàndol número mil. Facim el favor de seguir amb mi. Aquesta li valdrà més d'una quinzena. Endavant!

SISCO. Guarda, deixi'm... Miri, miri que soc honrat. Es aquesta dona que'm té manies. Jo no he *petat* res...

GUARDA. Ja ho dirà al jutge això: endavant!

(*Tots tres mutis pel foro. L'AMÀLIA, plorosa, torna a sortir de l'arcoba amb la PASCUALA*)

PASCUALA. No ploris, noia... no ploris. Si potser és millor per tu. Un àngel al cel; què hi tenia que fer a la terra? Un altre fill sense pare?

AMALIA. Era meu, l'únic fill meu de la vida! L'únic que jo estimava!

PASCUALA. Qui sap. La pobre Amàlia! No has estat de sort. Totes han pujat més que tu. Que és difícil ser dona dolenta! Fins per això es necessita sort. I pensar que altres més lletjes que tu tenen tot el que volen!

AMALIA. Tia!

PASCUALA. Còm vols que't parli? Es l'únic que't puc dir. Endemés, Amàlia, tens d'espavilar-te.

AMALIA. Eh? Què vol dir?

PASCUALA. Que s necessiten diners. Suposo que, al cafè, l'amo podrà deixar-te'n.

AMALIA. No; m'han tret com a una gossa, a puntades de peu!

PASCUALA. Verge Santa!

AMALIA. Què farem?

PASCUALA. Tot és a l'empenyo! Ja saps que ara jo no tinc ni un cèntim. Sort que tinc pagada l'habitació aquí al davant, per una setmana.

AMALIA. Què fer?

PASCUALA. No tens cap amic?

AMALIA. No.

PASCUALA. Així, tu mateixa... Jo no puc tenir-me dreta. Anim, filla meva. Pensa que necessites diners. Si jo fos jove com tu... Déu em perdoni! Però, per una necessitat, creu-me que jo en trobaria.

AMALIA. Tia!

PASCUALA. Creu-me! Fes-ho! (*La Pascuala obra la porta i s'atura un moment davant la porta del Bar. Després entra per la porta del fanal de «Habitaciones higiénicas». Amàlia s'aixeca de la cadira on era asseguda. Pren de sobre la calaixera un quadre d'una Verge. Després, d'un calaix, treu una espelma. Va a l'arcoba. Solament se sent el seu plor; a poc es veu, al través de la cortina, la claror de l'espelma encesa a l'altura del llit. Segueixen els plors. Entra en escena.*)

AMALIA. Diners, diners! (*Va a la calaixera, obra els calaixos, treu roba blanca pobre que mira i remira.*) No serveix! No en donen res! (*Tot ho llença a un recó; de sobte troba en un calaix una capsa de «toilette». La posa sobre la calaixera. L'obra i, amb una mirada, demostra que la decisió ja està presa.*) Diners, diners! Son per ell! Per ell! (*Es pinta els llavis, es posa polvos, es pentina, aixeca la cortina i mira al fons. Envia un petó posant-hi tota la seva ànima i, decidida, enèrgica, va cap al carrer.*)

(TONINI entra en aquest moment)

TONINI. Amàlia!

AMALIA. Deixi'm! No soc l'Amàlia; no soc una dona! Deixi'm!

TONINI. A on vas?

AMALIA. No ho sé! A on tenia que anar aquell dia... al meu camí...

TONINI. Amàlia!

AMALIA. Estic vençuda! Què he fet, pobre de

mi? Tots contra meu! Fins en aquest moment! Es terrible, Tonini! No tinc res, res... No m'estima ningú. I necessito diners per ell; flors per ell!...

TONINI. No més tens un pallasso carregat de medalles. Vés, no som res... ni pobres! No tenim ni cèdula de pobres. Tu ets una dona maca; jo un artista; no inspirem compassió... Es que no hem treballat. Vés, Amàlia, vés!

AMÀLIA. Adéu... A fer la vida! Per ell! Demà a morir... Demà a escupir sang a la cara a tot aquell que'm dongui pa i em demani carinyo!

(Amàlia va cap al carrer, abans d'entrar a la porta del Bar on ja és la Rossa, s'atura, no le forca. Un home surt; parla amb ella. El PENSADOR, que ve del fons, la veu. Es troba amb Tonini.)

PENSADOR. Ho veu? Es ella! Era dolenta!

TONINI. Calla! Poeta! Es el poema del dolor! Aquí un àngel que dorm; allà una dona que no pot tenir altra camí...

PENSADOR. Però...

TONINI. Què no veus com ploro? És una mare, és una santa que's va a vendre per a comprar el dret que tothom li nega; per a comprar una entrada al cel per un àngel que dorm. Ploro de vergonya! Davant d'això ploro de vergonya de ser home! *(Al Bar comença altra volta el piano. Amàlia es decideix a entrar. La Rossa li dóna un cop amable a l'esquena. Veus de borratros saluden la seva entrada a la taverna. Un moment, però no més un moment, s'ha sentit el seu plor.)*

DUES PESSETES

**RARE BOOK
COLLECTION**

**THE LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
NORTH CAROLINA
AT
CHAPEL HILL**

PQ6217
.T44
v.26
no.1-22

